Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2026–2027

37 060 **Najaarsnota 2026**

Nr. 1 **BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN**
Ontvangen 27 november 2026

INHOUDSOPGAVE

1	**Najaarsnota 2026**	**3**
1.1	Inleiding	3
1.2	Het uitgavenbeeld	3
1.3	Het inkomstenbeeld	11
1.4	Overheidssaldo en overheidsschuld	14
1.5	Inschatting effect besluitvorming najaar op EMU-saldo	15
2	**Bijlagen bij de Najaarsnota**	**16**
	Bijlage 1: Budgettaire kerngegevens	16
	Bijlage 2: Verticale Toelichting	17
	Bijlage 3: Volledige belasting- en premieontvangsten	98

1 NAJAARSNOTA 2026

1.1 Inleiding

De Najaarsnota geeft de laatste stand van zaken van de uitgaven, inkomsten en EMU-saldo en -schuld voor het begrotingsjaar 2026. Het gaat om wijzigingen die zich voordoen in 2026 sinds de Miljoenennota 2027. Deze Najaarsnota biedt tevens een inschatting van het effect op het EMU-saldo van de besluitvorming in het najaar over het Belastingplan 2027 en de Novelle box 3. Dit is tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen in de Eerste Kamer op 17 november 2026 toegezegd.

De raming van het EMU-saldo 2026 bedraagt – 2,3% van het bbp. Dit is gelijk aan de raming in de Miljoenennota 2027. De staatsschuld komt lager uit op 45,4% van het bbp. Het uitgavenkader blijft bij de Najaarsnota sluitend. De per saldo lagere kaderrelevante uitgaven worden weggestreept tegen de invulling van de in=uittaakstelling. De raming van de totale belasting- en premieontvangsten voor 2026 is met 0,6 miljard euro opwaarts bijgesteld ten opzichte van de raming in de Miljoenennota 2027.

Naast de Najaarsnota worden ook de daarmee samenhangende tweede suppletoire begrotingswetten aangeboden aan het parlement. Dit is het laatste moment in het jaar waarop het parlement wordt geïnformeerd over uitvoering van de lopende begroting. De definitieve cijfers worden gepresenteerd in het Financieel Jaarverslag van het Rijk.

1.2 Het uitgavenbeeld

1.2.1 Kadertoets

Het kabinet stuurt op het uitgavenkader dat voor ieder jaar van de meerjarenperiode is vastgesteld. Het uitgavenkader geeft de maximale ruimte weer voor uitgaven en hoeft niet volledig benut te worden. De kadertoets laat zien of het verwachte uitgavenniveau binnen het vastgestelde uitgavenkader blijft.

Tabel 2.1 toont de kadertoets voor het lopende jaar, met daarin de wijzigingen ten opzichte van de Miljoenennota 2027. Onder de kadertoets worden de budgettaire wijzigingen per post toegelicht. De uitgaven blijven binnen het afgesproken kader. Er wordt in 2026 minder uitgegeven dan begroot. De ruimte die hierdoor binnen het uitgavenkader ontstaat wordt gebruikt om de in=uittaakstelling in te vullen.

Tabel 2.1 Kadertoets		
	(in miljarden euro, min = onderschrijding)	2026
1	**Uitgavenkader bij Miljoenennota 2027**	**450,7**
2	**Over/onderschrijding uitgavenkader bij Miljoenennota 2027 (=6-1)**	**0,0**
	Aanpassingen van het uitgavenkader naar aanleiding van:	
3	WW	0,2
4	Overige kadercorrecties	0,0
5	**Uitgavenkader bij Najaarsnota 2026**	**450,9**
6	**Kaderrelevante uitgaven bij Miljoenennota 2027**	**450,7**
	Uitgavenmutaties met aanpassing van het uitgavenkader:	
7	Totaal aanpassing uitgavenkader (3 t/m 4)	0,2
	Uitgavenmutaties met beslag op budgettaire ruimte:	
8	EU-afdrachten	– 0,2
9	Boetes en transacties	– 0,1
10	Dividenden staatsdeelnemingen	– 0,1
11	Oekraïnesteun naar voren halen	0,0
12	Bijdrage Wereldbank naar voren halen	0,4
13	Bijdrage Defensie naar voren halen	0,2
14	Uitvoeringsinformatie SZW	0,5
15	Uitvoeringsinformatie VWS	0,0
16	Gerealiseerde onderuitputting	– 1,3
17	Overig	– 0,1
18	Invulling in=uittaakstelling	0,6
19	**Kaderrelevante uitgaven bij Najaarsnota 2026 (=6 t/m 18)**	**450,9**
20	**Over/onderschrijding kader bij Najaarsnota 2026 (=19 - 5)**	**0,0**

Uitgavenmutaties met aanpassing van het uitgavenkader

3. WW

Op basis van realisatiegegevens zijn de uitgaven van de werkloosheidsuitkeringen bijgesteld op de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De hogere uitgaven aan de Werkloosheidswet (WW) worden onder andere veroorzaakt door een hogere gemiddelde jaaruitkering, een hoger aantal uitkeringsjaren en het feit dat werknemers bij de overheid vaker gebruikmaken van uitkeringen. Conform de begrotingsregels wordt het kader hiervoor gecorrigeerd.

4. Overige kadercorrecties

Deze post bestaat uit een aantal kleinere en reguliere kadercorrecties, zoals de neerwaartse bijstelling van de uitgaven in de Ziektewet van 3 miljoen euro.

Uitgavenmutaties met beslag op de budgettaire ruimte

8. EU-afdrachten

In de Miljoenennota 2027 is een marge opgenomen van 168 miljoen euro om een mogelijke opwaartse bijstelling van de Europese begroting 2026 op te kunnen vangen. Deze marge komt te vervallen omdat de opwaartse bijstelling van de Europese begroting niet heeft plaatsgevonden. Daarnaast zijn de perceptiekosten ten behoeve van het innen van invoerrechten opwaarts bijgesteld.

9. Boetes en transacties
Bij de ontvangsten bij de boetes en transacties wordt op basis van de gerealiseerde gelden tot en met september een meevaller van circa 60 miljoen euro geraamd. Deze toename is deels te verklaren door het groeiende aantal in gebruik genomen geautomatiseerde controlemiddelen, maar ook het aantal staandehoudingen door de politie nam toe.

10. Dividenden staatsdeelnemingen
De dividenden van de staatsdeelnemingen worden met 50 miljoen euro omhoog bijgesteld. Dit betreft de verwerking van het ontvangen interimdividend van UCN.

11. Oekraïnesteun naar voren halen
Op 3 november heeft het kabinet de Kamerbrief Aanpassingen Belastingplan en box 3 naar de Kamer verzonden. Dit is opgenomen in regel 11 t/m 13 van de kadertoets. Voor energiesteun in Oekraïne wordt 40 miljoen euro versneld beschikbaar gesteld in 2026. Deze middelen zijn afkomstig uit het steunpakket voor 2027.

12 Bijdrage Wereldbank naar voren halen
Dit betreft een aanpassing van het kasritme van de International Development Association (IDA) bijdragen aan de Wereldbank. De geplande bijdrage van 430 miljoen euro in 2027 wordt betaald in 2026.

13. Bijdrage Defensie naar voren halen
Er is 100 miljoen euro uit 2027 naar 2026 geschoven om een overboeking aan EZK voor het defensie investeringsfonds binnen Invest-NL te financieren. Ook is er 100 miljoen euro naar 2026 geschoven op het project 'Verwerving Maritime Strike'.

14. Uitvoeringsinformatie SZW
De uitkeringsregelingen op de SZW-begroting zijn bijgesteld. Dit leidt per saldo tot 474 miljoen euro hogere kaderrelevante uitgaven. De grootste tegenvaller komt voort uit de Ziektewet (ZW) met 258 miljoen euro, grotendeels te verklaren door een stijging van het aantal ZW-gerechtigden in alle vangnetgroepen, zowel als gevolg van meer instroom als een toename van de ziekteduur. Verder worden de uitgaven voor de Wet op het kindgebonden budget (WKB) met 152 miljoen euro naar boven bijgesteld. Zowel het voorschot voor toeslagjaar 2026 als de nabetalingen over eerdere jaren vallen op basis van realisatiegegevens hoger uit dan eerder geraamd. Daarnaast worden de uitgaven voor de kinderopvangtoeslag met 71 miljoen euro naar boven bijgesteld. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een hoger aantal kinderen dat naar de kinderopvang komt dan verwacht, er gaan met name meer kinderen naar de buitenschoolse opvang. Ook komt het totaal aan nabetalingen over 2025 hoger uit dan eerder geraamd. In aanloop naar het voorjaar verkent SZW verder of er aanwijzingen zijn voor onderliggende trends en op mogelijk structurele effecten.

15. Uitvoeringsinformatie VWS
Op basis van de derde kwartaalrapportage van het Zorginstituut worden de uitgaven in de Zorgverzekeringswet (Zvw) en de Wet langdurige zorg (Wlz) buiten contracteerruimte in totaal per saldo met circa 9,0 miljoen euro omhoog bijgesteld. In de Zvw gaat het om een per saldo tegenvaller van 32,8 miljoen euro. De voornaamste tegenvallers deden zich voor op de huisartsenzorg (22,6 miljoen euro), de geestelijke gezondheidszorg (21,3 miljoen euro) en de hulpmiddelen (10,2 miljoen euro). De meest omvangrijke meevallers zijn verwerkt bij de medisch specialistische zorg

(-43,6 miljoen euro), de apotheekzorg (-15,1 miljoen euro) en de zorg voor zintuigelijk gehandicapten (-8,3 miljoen euro). In de Wlz is er een per saldo meevaller van – 23,9 miljoen euro. Deze onderschrijding ontstaat door meevallers op de beheerskosten (-29,7 miljoen euro) en bij de tandheelkundige zorg (-1,1 miljoen euro) en tegenvallers bij de uitgaven voor hulpmiddelen (6,0 miljoen euro) en medisch specialistische zorg in de Wlz (0,9 miljoen euro).

16. Gerealiseerde onderuitputting
De tot nu toe gerealiseerde onderuitputting op de departementale begrotingen bedraagt circa 1,3 miljard euro. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 1.2.3.

17. Overig
De post overig bevat het saldo van de resterende uitgavenmutaties op de departementale begrotingen.

18. Invulling in=uittaakstelling
De in=uittaakstelling wordt gedeeltelijk ingevuld als gevolg van de lagere per saldo uitgaven onder het uitgavenkader. De invulling van de in=uittaakstelling bedraagt circa 0,6 miljard euro. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 1.2.2.

1.2.2 Invulling in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting

Om de begroting meer realistisch te maken is voor 2026 aanvullende onderuitputting van 2,3 miljard euro ingeboekt. Samen met de in=uittaakstelling van 3,1 miljard euro houdt de begroting rekening met 5,4 miljard euro onderuitputting in 2026. De in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting moeten gaandeweg het jaar worden ingevuld met daadwerkelijke onderuitputting op departementale begrotingen of andere meevallers.

De in=uittaakstelling wordt bij de Najaarsnota met circa 0,6 miljard euro ingevuld. Deze invulling is gebaseerd op de daling van de uitgaven onder het kader ten opzichte van de Miljoenennota 2027. Deze lagere uitgaven ontstaan door (i) de gerealiseerde onderuitputting op departementale begrotingen en (ii) het saldo van de generale mutaties en uitvoeringsinformatie van SZW en VWS. Hiermee blijft er nog circa 4,8 miljard euro over aan openstaande in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting die bij het Financieel Jaarverslag van het Rijk nog moet worden ingevuld.

De invulling van de in=uittaakstelling blijft achter ten opzichte van de ingeboekte in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting. Bij het Financieel Jaarverslag van het Rijk zal duidelijk worden in hoeverre de resterende in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting gelijk is aan de daadwerkelijk gerealiseerde onderuitputting. Het bedrag dat aan het eind van het jaar niet ingevuld wordt, leidt tot een saldoverslechtering in 2026. Tabel 1.2.2 toont het totaaloverzicht van de in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting in 2026.

Tabel 1.2.2 Invulling in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting	
In miljarden euro (+ is saldoverslechterend)	2026
1. In=uit-taakstelling	– 3,1
2. Stand aanvullende onderuitputting	– 2,3
Totaal verwachte onderuitputting (1 t/m 2)	**– 5,4**
3. Invulling in=uit-taakstelling NJN 2025	0,6
Openstaande in=uit-taakstelling en aanvullende onderuitputting (1 t/m 3)	**– 4,8**

Uitleg werking in=uittaakstelling
De in=uittaakstelling is de tegenhanger van de eindejaarsmarge. De eindejaarsmarge is bedoeld om ondoelmatige besteding van middelen aan het einde van het jaar te voorkomen door onbestede middelen (deels) naar het volgende jaar door te schuiven. Hiervoor geldt een maximum van 1% van de totale begroting. Begrotingsfondsen zoals het Defensiematerieelbegrotingsfonds, het Deltafonds en het Mobiliteitsfonds kennen een 100% eindejaarsmarge.

Om te voorkomen dat het uitgavenkader in het volgende jaar wordt overschreden door de uitkering van de eindejaarsmarge, wordt in dat jaar tegelijkertijd een taakstelling van gelijke omvang ingeboekt, de zogenoemde in=uittaakstelling. Daarnaast wordt voor het komende jaar ook onderuitputting verwacht. Hierdoor levert het doorschuiven van middelen via de eindejaarsmarge geen extra uitgaven op in het jaar waarnaar het bedrag wordt doorgeschoven. De in=uittaakstelling kent geen concrete invulling, maar wordt gaandeweg het jaar ingevuld. De invulling kan bestaan uit onderuitputting of andere meevallers.

1.2.3 Gerealiseerde onderuitputting per begroting

De gerealiseerde onderuitputting bij de Najaarsnota bedraagt circa 1,3 miljard euro. Dit is exclusief mee- en tegenvallers op generale dossiers en de uitvoeringsinformatie van SZW en VWS.

De hoogste onderuitputting doet zich voor op de begrotingen van Financiën, van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en van Klimaat en Groene Groei. In tabel 1.2.3 wordt de gerealiseerde onderuitputting per begroting weergegeven en daaronder toegelicht. Een uitgebreide toelichting op de onderuitputting per begroting is te vinden in de bijlage Verticale Toelichting.

Tabel 1.2.3 Gerealiseerde onderuitputting per begroting	
In miljoenen euro (+ is saldoverslechterend)	2026
Financiën	– 682
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	– 207
Klimaat en Groene Groei (incl. KEF)	– 137
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	– 127
Aanvullende Post	– 102
Volksgezondheid, Welzijn en Sport	– 91
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	– 38
Justitie en Veiligheid	– 34
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	– 25
Defensie (incl. DMF)	– 17
Economische Zaken en Klimaat (incl. NGF)	– 13
Algemene Zaken	– 1
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	
Asiel en Migratie	
Buitenlandse Zaken	
Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	
Infrastructuur en Waterstaat (incl. MF en DF)	174
Totaal	**– 1.301**

Financiën
Op de begroting van Financiën is 682 miljoen euro aan onderuitputting. Dit komt voornamelijk door vertraging bij Aanvullende Schade bij Toeslagen Herstel (per saldo 599 miljoen euro). De overige onderuitputting komt vooral door lagere personeelsuitgaven en externe inhuur bij Toeslagen en de Belastingdienst en door vertraagde ICT-uitgaven bij de Belastingdienst.

Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Op de begroting van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur is 207 miljoen euro aan onderuitputting. Het grootste deel van de onderuitputting (182 miljoen euro) komt door terugtrekkende deelnemers bij de landelijke beëindigingsregelingen veehouderij (Lbv-regelingen). Het gaat om 151 miljoen euro lagere uitgaven en 32 miljoen euro hogere ontvangsten door terugbetaalde voorschotten.

Klimaat en Groene Groei (incl. KEF)
Op de begroting van Klimaat en Groene Groei is 137 miljoen euro aan onderuitputting. Dit gaat met name om onderuitputting op de middelen voor waterstof (80 miljoen euro), de subsidie Versnelde Klimaatinvesteringen Industrie (VEKI, 20 miljoen euro) en projecten voor kernenergie (18 miljoen euro).

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Op de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is 127 miljoen euro aan onderuitputting. De onderuitputting bedraagt onder meer 24 miljoen euro aan opdrachten en subsidies in het primair en voortgezet onderwijs. Dit komt vooral door vertraging van verschillende wetsvoorstellen en minder subsidieaanvragen dan verwacht. Daarnaast is er onderuitputting van per saldo 10 miljoen euro op de studiefinanciering. Dit komt onder andere doordat er meer tijd nodig is voor de hersteloperatie uitwonendenbeurs, waardoor er in 2026 minder herzieningen plaatsvinden. Deze schuiven door naar volgend jaar. Daarnaast gaan er verschillende Nationaal Groeifonds (NGF) niet door in 2026, omdat beschikkingen op tijd waren. Deze schuiven

door naar 2027. Hierdoor is er onderuitputting van cumulatief 14 miljoen euro, waaronder LLO-katalysator (5 miljoen euro), NAPL (4 miljoen euro) en Npuls (4 miljoen euro).

Aanvullende Post
Op de Aanvullende Post is 102 miljoen euro aan onderuitputting. Dit betreft grotendeels de Traditioneel Eigen Middelen (TEM) van circa 72 miljoen euro die niet meer nodig zijn en daarom vrijvallen ten gunste van het generale beeld.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Op de begroting van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is 91 miljoen euro aan onderuitputting. De onderuitputting bestaat voor per saldo 64 miljoen euro uit hogere ontvangsten. Dit betreft onder andere de terugontvangsten van de niet-bestede middelen voor de Specifieke Uitkering (SPUK) IZA 2023 (36 miljoen euro), de terugontvangsten van verschillende subsidies in het kader van het Hoofdlijnenakkoord ouderenzorg (HLO) en de Toekomstagenda gehandicaptenzorg (11 miljoen euro) en hogere terugontvangsten op de bijdragen aan het CIBG en de subsidie aan het SBOH (9 miljoen euro). Daarnaast vallen de uitgaven op de VWS-begroting per saldo met 27 miljoen euro lager uit. Dit betreft onder andere de realisatie op de subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg onverzekerden (SOV) (9 miljoen euro) en lagere programma- en uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank (6 miljoen euro).

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Op de begrotingen van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is 38 miljoen euro aan onderuitputting. Dit komt vooral door lagere uitgaven voor de hersteloperatie in Groningen van circa 21 miljoen euro. Daarnaast is er op de begroting van de Staten-Generaal een per saldo meevaller van circa 11 miljoen euro op de fractie- en wachtgelden van de Tweede Kamer. Verder is er circa 5 miljoen euro onderuitputting bij de Raad van State, op de begroting van de overige Hoge Colleges van Staat. Het aantal zaken bij de Raad van State in hoger beroep vreemdelingenzaken (HBV) blijft achter ten opzichte van de prognoses.

Justitie en Veiligheid
Op de begroting van Justitie en Veiligheid is 34 miljoen euro aan onderuitputting. Dit komt onder andere door meevallers bij rechtsbijstand en vrijval op artikel nog onverdeeld. Bij rechtsbijstand is er een meevaller van 18 miljoen euro. Dit komt omdat andere departementen dan Justitie en Veiligheid rechtsbijstand gefinancierd hebben, zoals bij de kinderopvangtoeslag en aardbevingschade Groningen. Op artikel Nog Onverdeeld is het gereserveerde budget voor het uitvoeren van de hogere taaleis bij naturalisatie niet uitgegeven en zijn middelen bestemd voor keteneffecten van investeringen in politie in 2026 niet nodig gebleken. Hierdoor ontstaat in totaal een meevaller op artikel Nog Onverdeeld van circa 19 miljoen euro. Tegenover de meevallers staan enkele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld bij het Openbaar Ministerie door hogere kosten voor informatievoorziening dan werd geraamd (10 miljoen euro).

Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Op de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is 25 miljoen euro aan onderuitputting. Dit betreft onder andere 12 miljoen euro aan onderuitputting op loon- en prijsontwikkeling die niet nodig is gebleken. Verder is er

5 miljoen euro vrijval bij de Arbeidsinspectie. Daarnaast is er 1 miljoen euro vrijval voor het programma Beter Samenwerken. Deze middelen komen dit jaar niet meer tot besteding en worden bij Najaarsnota afgeboekt.

Defensie (incl. DMF)
Op de begroting van Defensie is 17 miljoen euro aan onderuitputting. Dit wordt veroorzaakt door verscheidene kleine meevallers op personeelsbudgetten verdeeld over de Defensiebegroting. Het gaat onder andere om onderbesteding op eigen personeel en inhuurkrachten, en minder besteding op gereedstelling.

Economische Zaken en Klimaat (incl. NGF)
Op de begroting van Economische Zaken en Klimaat is 13 miljoen euro aan onderuitputting. Dit wordt veroorzaakt door vertragingen bij twee Nationaal Groeifondsprojecten: PhotonDelta (7,7 miljoen euro) en HealthRI (5,5 miljoen euro). Op de begroting van het Nationaal Groeifonds is er geen onderuitputting.

Algemene Zaken
Op de begroting van Algemene Zaken is circa 850 duizend euro aan onderuitputting. Dit komt door het terugontvangen van diverse middelen in verband met overhead vergoedingen.

Infrastructuur en Waterstaat (incl. MF en DF)
Op de begroting van Infrastructuur en Waterstaat (incl. MF en DF) is een overschrijding van 174 miljoen euro. Dit komt o.a. door lagere ontvangsten op het Mobiliteitsfonds dan eerder geraamd. Het gaat hier om tegenvallende tolontvangsten van ca. 98 miljoen euro, een uitgestelde betaling van 31 miljoen euro van de hogesnelheidslijnheffing en een uitgestelde betaling door een geschil met de gemeente Amsterdam van 29 miljoen euro. De uitgestelde betalingen zullen in 2027 plaatsvinden. Het overige deel wordt verklaard door een per saldo overschrijding op de uitgaven van het MF van 28 miljoen euro en onderuitputting van 14 miljoen euro op de beleidsbegroting.

1.2.4 Oekraïne

Nederland blijft Oekraïne politiek, militair, financieel en moreel actief en onverminderd steunen in tijden van oorlog, herstel en wederopbouw. Tabel 1.2.4 geeft de totaal geraamde netto-uitgaven aan Oekraïne weer. In 2026 is in totaal 6,8 miljard euro geraamd.

Tabel 1.2.4 Overzicht netto-uitgaven Oekraïne

In miljoenen euro (+ is saldoverslechterend)	2026
Internationale steun	**4.342**
Militaire steun	3.209
Niet-militaire steun	1.133
Binnenlandse regelingen	**2.409**
Totaal	**6.751**

1.3 Het inkomstenbeeld

De raming van de totale belasting- en premieontvangsten (ontvangsten) voor 2026 is met 0,6 miljard euro opwaarts bijgesteld ten opzichte van de Miljoenennota 2027. De nieuwe geraamde opbrengst bedraagt 454,3 miljard euro.

Tabel 1.3.1 Ontwikkeling van de belasting- en premieontvangsten 2026 op EMU-basis (in miljarden euro)

	Stand MN2027	Stand NJN2026	Verschil
Belastingen en premies volksverzekeringen op EMU-basis	348,5	349,4	0,9
- waarvan belastingen	305,9	306,6	0,7
- waarvan premies volksverzekeringen	42,6	42,8	0,2
Premies Werknemersverzekeringen	105,2	104,9	– 0,3
Totaal	**453,7**	**454,3**	**0,6**

De Najaarsnotaraming van de ontvangsten is gebaseerd op de gerealiseerde kasontvangsten tot en met de maand oktober. Bij het opstellen van de raming was geen geactualiseerd economisch beeld van het CPB beschikbaar ten opzichte van het beeld gebruikt bij de Miljoenennota 2027.

Tabel 1.3.2 toont de geraamde ontvangsten op EMU-basis per belastingsoort. Op EMU-basis valt de ontvangst toe aan het jaar waarin de onderliggende economische transactie zich heeft voorgedaan. De belastingontvangsten op kasbasis staan vermeld in bijlage 3.

De opwaartse bijstelling ten opzichte van de Miljoenennota 2027 zit zowel bij de directe als indirecte belastingen. Bij de indirecte belastingen (406 miljoen euro) vallen de invoerrechten op (162 miljoen euro). De hogere verwachtingen volgen direct uit hogere opbrengsten in het derde kwartaal. Vanwege veel dynamiek in zowel de wereldhandel als de gehanteerde invoertarieven blijven de verwachte invoerrechten onzeker. Daarnaast valt de motorrijtuigenbelasting (162 miljoen euro) op, ook hier waren de ontvangsten in het afgelopen kwartaal hoger dan vooraf verwacht.

Bij de directe belastingen (+458 miljoen euro) vallen de opwaartse bijstellingen van de loon- en inkomensheffing (+947 miljoen euro) op, de minimumbelasting (+400 miljoen euro) en de vennootschapsbelasting (+484 miljoen euro). Hogere realisaties in de inkomensheffing de afgelopen maanden hebben geleid tot een hogere verwachting van de inkomsten voor 2026. Hierbij geldt bovendien dat de opgaaf werkelijk rendement box 3 over belastingjaar 2025, wat in 2026 de ontvangsten drukt, minder hoog is dan geraamd. De minimumbelasting kent dit jaar voor het eerst een opbrengst, waarbij de ontvangst in 2026 hoger is dan aanvankelijk verwacht. Tegenover deze hoger-dan-verwachte inkomsten staan lagere verwachte ontvangsten bij de dividendbelasting (-1.373 miljoen euro). Onderliggend is dit een tweeledig effect. Ten eerste en voornamelijk is sprake van een anticipatie-effect in de dividendbelasting door de tijdelijke tariefsverlaging van box 2 vanaf 2027 zoals opgenomen in de Novelle uitbreiding vermogenswinstbelasting box 3. Dit leidt tot lagere inkomsten in 2026. Daar staat tegenover dat kasontvangsten in de afgelopen maanden een licht opwaarts effect hebben op de raming ten opzichte van de Miljoenennota 2027.

Tabel 1.3.2 Overzicht van belasting- en premieontvangsten in 2026 op EMU-basis (in miljoenen euro)

	MN2027	NJN2026	Verschil
Indirecte belastingen	**130.289**	**130.695**	**406**
Omzetbelasting	88.954	88.954	0
Accijnzen	11.056	11.162	106
Belastingen op een milieugrondslag	6.901	6.979	78
Motorrijtuigenbelasting	5.428	5.590	162
Invoerrechten	5.679	5.841	162
Overdrachtsbelasting	5.087	5.087	0
Assurantiebelasting	4.439	4.439	0
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1.436	1.316	– 120
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken e.a.	634	634	0
Bankbelasting	617	634	17
Belasting op zware motorrijtuigen	60	60	0
Inframarginale heffing	0	0	0

	MN2027	NJN2026	Verschil
Directe belastingen en premies volksverzekeringen	**217.959**	**218.417**	**458**
Loon- en inkomensheffing	156.014	156.961	947
Vennootschapsbelasting	49.756	50.240	484
Dividendbelasting	6.487	5.114	– 1.373
Schenk- en erfbelasting	4.346	4.346	0
Kansspelbelasting	1.217	1.217	0
Minimumbelasting	60	460	400
Bronbelasting op rente en royalty's	79	79	0
Caribisch Nederland	250	250	0
Overige belastingontvangsten	0	0	0
Totaal belastingen en premies volksverzekeringen	**348.498**	**349.361**	**863**
Premies werknemersverzekeringen	**105.213**	**104.913**	**– 300**
waarvan zorgpremies	60.850	60.850	0
Totaal belasting- en premieontvangsten	**453.711**	**454.274**	**563**

1.4 Overheidssaldo en overheidsschuld

De raming van het EMU-saldo in 2026 bedraagt – 2,3% bbp. Dit is gelijk aan het saldo dat in de Miljoenennota 2027 is gepresenteerd. De raming van belasting- en premieontvangsten verbetert het saldo met minder dan 0,1% bbp.

Tabel 4.1 Ontwikkeling feitelijk overheidssaldo sinds Miljoenennota 2027

(in procenten bbp; + is saldoverbetering)	2026
EMU-saldo Miljoenennota 2027	**– 2,3%**
Inkomsten	0,0%
Uitgaven onder het uitgavenkader	0,0%
Niet-kaderrelevante uitgaven en correcties van EMU-saldo	0,0%
Overig	0,0%
EMU-saldo Najaarsnota 2026	**– 2,3%**

De huidige raming van de overheidsschuld bedraagt 45,4% bbp. De raming van de schuldquote is met 0,2% bbp verbeterd sinds de Miljoenennota 2027. De raming van het EMU-saldo verbetert de schuld met afgerond 0,1% bbp ten opzichte van de Miljoenennota 2027. De overige correcties ontstaan met name door verschillen tussen ontwikkeling van de belasting- en premie-inkomsten op EMU-basis versus de ontwikkeling op kasbasis.

Tabel 4.2 Ontwikkeling overheidsschuld sinds Miljoenennota 2026

(in procenten bbp; + is toename schuld)	2026
EMU-schuld Miljoenennota 2027	**45,6%**
EMU-saldo	– 0,1%
Schatkistbankieren	0,1%
Overige correcties	– 0,3%
Overig	0,0%
EMU-schuld Najaarsnota 2026	**45,4%**

1.5 Inschatting effect besluitvorming najaar op EMU-saldo

Op 12 november heeft de Tweede Kamer het pakket Belastingplan 2027 en de Novelle box 3 aangenomen. Er zijn verschillende nota's van wijziging bij het wetsvoorstel gevoegd. Gerelateerd hieraan heeft er uitgavenbesluitvorming plaatsgevonden. Daarnaast zijn er enkele amendementen aangenomen op de wetsvoorstellen Belastingplan 2027, Overige fiscale maatregelen 2027, Wet fiscale stimulering start-ups en scale-ups en op de novelle Uitbreiding vermogenswinstbelasting box 3. Onderstaande tabel geeft de huidige inschatting van de effecten van de maatregelen, hiermee wordt ingegaan op de toezegging aan de Eerste Kamer bij de Algemene Financiële Beschouwingen. De brief van 18 november 2026[1] bevat een compleet overzicht van de gevolgen van deze amendementen op het inkomstenkader per maatregel en per amendement. In de Voorjaarsnota worden alle maatregelen in het inkomstenkader verwerkt en dan wordt eveneens een nieuwe inkomstenraming gepubliceerd, die een preciezere inschatting geeft van de inkomsten.

Tabel 1 Tabel 1.5.1 Doorkijk meerjarige effect op het EMU-saldo sinds Miljoenennota*

Bedragen in miljoenen euro (+ is hogere uitgaven/lagere lasten/saldoverslechterend)	2027	2028	2029	2030	2031
Totaal effect EMU-saldo*	**– 268**	**– 321**	**3.199**	**– 1.769**	**– 308**
w.v. Nota's van Wijziging Belastingplan	779	– 36	– 82	– 82	313
w.v. Novelle box 3	– 1.267	– 1.053	2.492	– 2.384	– 882
w.v. Uitgavenbesluitvorming (o.a. electriciteitsprijzen, AI en veiligheid)	– 808	– 111	36	33	– 365
w.v Effect amendementen n.a.v. het Belastingplan en box 3	1.028	879	753	664	626

*Het betreft prognoses van de doorwerking van de verschillende maatregelen op het EMU-saldo. In de uitwerking moeten nog keuzes worden gemaakt die van invloed zijn op de effecten, onder andere voor wat betreft de fiscale stelposten. Er is nog geen rekening gehouden met de economische doorwerking van de maatregelen. Dit volgt in het voorjaar, na publicatie van de nieuwe ramingen van het CPB, inclusief eventuele herijkingen en overig beleid.

[1] Belastingplan 2027 (37.022), Novelle uitbreiding vermogenswinstbelasting box 3 (37.053); brief van de staatssecretaris van Financiën over gevolgen aangenomen amendementen pakket Belastingplan 2027 en novelle uitbreiding vermogenswinstbelasting box 3 (EK 37.022 / 37.053, B) - Eerste Kamer der Staten-Generaal

2 BIJLAGEN BIJ DE NAJAARSNOTA

Bijlage 1: Budgettaire kerngegevens

Tabel 5.1 geeft een totaaloverzicht van de budgettaire kerngegevens bij de Najaarsnota 2026. In tegenstelling tot de voorgaande paragrafen van deze Najaarsnota gaat het in onderstaande tabel niet om *mutaties* ten opzichte van de Miljoenennota 2027, maar om begrote *standen* voor het jaar 2026.

Tabel 5.1 Budgettaire kerngegevens

(in miljarden euro, tenzij anders aangegeven)	2026
Inkomsten (belastingen en sociale premies)	**454,3**
Reguliere netto-uitgaven onder het kader	**450,9**
Overige netto-uitgaven en correcties relevant voor het EMU-saldo	**30,0**
Totale netto-uitgaven relevant voor het EMU-saldo	**480,9**
EMU-saldo centrale overheid	**– 26,7**
EMU-saldo decentrale overheden	**– 1,1**
EMU-saldo collectieve sector	**– 27,8**
EMU-saldo collectieve sector (in procenten bbp)	**– 2,3%**
EMU-schuld collectieve sector	**555,6**
EMU-schuld collectieve sector (in procenten bbp)	**45,4%**
Bruto binnenlands product (bbp)	**1.224**

Bijlage 2: Verticale Toelichting

De verticale toelichting toont voor ieder begrotingshoofdstuk de budgettaire veranderingen die zich hebben voorgedaan sinds de Miljoenennota 2027.

De verticale toelichting bestaat per begroting uit twee tabellen: uitgaven en ontvangsten. De tabellen kunnen de volgende posten bevatten:

1. Meevallers
2. Tegenvallers
3. Intensiveringen
4. Ombuigingen
5. Generaal dossier
6. Overboekingen met andere begrotingen
7. Kadercorrecties
8. Technisch
9. Niet-kaderrelevant
10. Niet-EMU-saldorelevant

De bedragen in de tabellen zijn in miljoenen euro. Door afrondingen kan het totaal afwijken van de som der onderdelen. In de ontwerpbegroting wordt een meer gedetailleerde toelichting op de mutaties gegeven.

Algemene Zaken en De Koning

De Koning

I DE KONING: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**62**
Stand Najaarsnota	**62**

I DE KONING: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**0**
Stand Najaarsnota	**0**

Uitgaven
Er hebben geen wijzigingen plaatsgevonden bij de uitgaven op de begroting van de Koning sinds de Miljoenennota 2027.

Ontvangsten
Er hebben geen wijzigingen plaatsgevonden bij de ontvangsten op de begroting van de Koning sinds de Miljoenennota 2027.

Algemene Zaken

III ALGEMENE ZAKEN: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**114**
Meevallers	*– 2*
Aanpassing contractuele inrichting vakliteratuur	– 2
Tegenvallers	*2*
Tekorten Informatie- en Communicatietechnologie en facilitair	2
Overboekingen met andere begrotingen	*0*
Overboekingen met andere begrotingen	0
Technisch	*0*
Technisch	0
Stand Najaarsnota	**114**

III ALGEMENE ZAKEN: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**10**
Meevallers	*1*
Hogere ontvangsten formatie Kabinet-Jetten	1
Stand Najaarsnota	**11**

Uitgaven
Meevallers
Aanpassing contractuele inrichting vakliteratuur
Door een aanpassing in de contractuele inrichting van vakliteratuur, waarbij middelen naar Financiën worden overgeheveld ten behoeve van inkoop, ontstaat een meevaller van 1,5 miljoen euro.

Tegenvallers
Tekorten Informatie- en Communicatietechnologie en facilitair
Op het gebied van Informatie- en Communicatietechnologie (ICT) en facilitair is een tegenvaller ontstaan van 1,5 miljoen euro.

Overboekingen
Overboekingen met andere begrotingen
Deze post bevat diverse overboekingen met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Financiën. Het gaat om overboekingen ten behoeve van onder andere weerbaarheid, Rijksbrede ICT-voorzieningen en een terugstorting van de Integriteitscommissie Rijk.

Ontvangsten
Meevallers
Hogere ontvangsten formatie Kabinet-Jetten
Door het terugontvangen van diverse middelen in verband met overhead vergoedingen is een meevaller ontstaan.

Buitenlandse Zaken (inclusief Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking)

Buitenlandse Zaken

V BUITENLANDSE ZAKEN: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**17.019**
Intensiveringen	*1*
TEM-nabetalingen	1
Generaal dossier	*– 168*
Marge EU-afdrachten	– 168
Overboekingen met andere begrotingen	*– 3*
Loonkosten lokaal personeel	2
Financiering EUPM	2
Incidentele financiële steun LAFSOF	– 1
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 5
Technisch	*11*
Desalderingen	11
Diverse herschikkingen	0
Niet-kaderrelevant	*162*
Actualisatie invoerrechten	162
Stand Najaarsnota	**17.022**

V BUITENLANDSE ZAKEN: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**4.678**
Generaal dossier	*41*
Perceptiekostenvergoeding	41
Technisch	*11*
Desalderingen	11
Stand Najaarsnota	**4.730**

Uitgaven

Intensiveringen

TEM-nabetalingen

Er is een nabetaling gedaan voor de Traditionele Eigen Middelen (TEM) van 1,5 miljoen euro aan de Europese Unie naar aanleiding van een herbeoordeling van dossiers. Ten behoeve van deze nabetaling zijn deze middelen na aftrek van perceptiekostenvergoeding (370 duizend euro) overgeheveld vanaf de reservering op de aanvullende post naar de BZ-begroting.

Generaal dossier
Marge EU-afdrachten
In de Miljoenennota 2027 is een marge opgenomen van 168 miljoen euro om een mogelijke opwaartse bijstelling van de Europese begroting 2026 op te kunnen vangen. Deze marge komt te vervallen omdat de opwaartse bijstelling van de Europese begroting niet heeft plaatsgevonden.

Overboekingen met andere begrotingen
Loonkosten lokaal personeel
Buitenlandse Zaken schiet de loonbetalingen van lokaal personeel voor het Innovatie Attache Netwerk voor en ontvangt later de gemaakte kosten via het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Deze kosten bedragen 1,9 miljoen euro, dit wordt overgeboekt in 2026 naar de begroting van Buitenlandse Zaken.

Financiering EUPM
Vanuit het ministerie van Defensie wordt 1,5 miljoen euro in 2026 overgeboekt naar Buitenlandse zaken voor European Union Partnership Mission (EUPM). De middelen zijn gericht op het versterken van de Moldavische veiligheidssector en het tegengaan van hybride dreigingen.

Incidentele financiële steun LAFSOF
Vanuit het ministerie van Buitenlandse Zaken wordt in 2026 1 miljoen euro overgeboekt naar Defensie voor de steun aan de Lebanese Armed Forces Special Operation Forces (LAFSOF). Dit gaat met name om non-letale materiële en infrastructurele steun op het gebied van trainingsmateriaal, infrastructuur en uitrusting.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit betreft het saldo van verschillende mutaties met een omvang van minder dan 1 miljoen euro, waaronder overboekingen met onder andere de begrotingen van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Justitie en Veiligheid en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Technisch
Desalderingen
Dit is een saldo van verschillende mutaties. De grootste mutatie betreft de ontvangsten van doorbelaste loonkosten van lokaal personeel in dienst van vakdepartementen. De ontvangsten worden gedesaldeerd met de uitgaven aan apparaat.

Diverse herschikkingen
Binnen de begrotingen van Buitenlandse Zaken vinden diverse herschikkingen plaats die per saldo op nul sluiten. Onderdeel van deze herschikking zijn de uitgaven op het apparaatsartikel, die 18,4 miljoen euro hoger uitvallen dan begroot. De redenen van de hogere uitgaven zijn voornamelijk de extra uitgaven aan ICT en de tegenvallende uitstroom van personeel.

De hoger dan begrote uitgaven worden ingepast binnen de eigen begroting. Hiervoor worden meevallers op de contributie aan de Verenigde Naties (7,8 miljoen euro) en Crisisbeheersoperaties (4 miljoen euro) ingezet. Deze meevallers zijn ontstaan doordat er in 2026 minder betaald hoeft te worden, er is besloten de resterende middelen uit eerdere jaren in mindering te brengen op de contributie in 2026. Het restant komt uit meevallers op verschillende artikelen.

Niet-kaderrelevant
Actualisatie invoerrechten
Bij de invoerrechten treedt er gedurende het jaar onbedoeld een saldo-effect op. Dit verschil ontstaat doordat er aan de inkomsten- en uitgavenkant van de Rijksbegroting een andere raming wordt gebruikt, respectievelijk de raming van het ministerie van Financiën en de raming van de Europese Commissie. Er wordt drie keer per jaar een actualisatie geboekt op de invoerrechten (TEM) om te corrigeren voor dit saldo-effect. Deze correctie leidt tot een stijging in invoerrechten van 162 miljoen euro.

Ontvangsten
Generaal dossier
Perceptiekostenvergoeding
Nederland ontvangt 25% van de bruto af te dragen invoerrechten (TEM) als perceptiekostenvergoeding. Vanwege de hoger dan verwachte invoerrechten, nemen de ontvangsten van de perceptiekostenvergoeding toe met 41 miljoen euro. Deze mutatie hangt samen met de TEM-nabetalingen van 1,5 miljoen euro en de actualisatie van de invoerrechten van 162 miljoen euro.

Technisch
Desalderingen
Dit is een saldo van verschillende mutaties. De grootste mutatie betreft de ontvangsten van doorbelaste loonkosten van lokaal personeel in dienst van vakdepartementen, deze ontvangsten worden gedesaldeerd met de uitgaven aan apparaat.

Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

XVII BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSAMENWERKING: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**3.841**
Intensiveringen	*85*
Oekraïnesteun naar voren halen	40
Private Sector Development (PSD)	30
Development Related Infrastructure Investment Vehicle (DRIVE)	15
Ombuigingen	*– 45*
Dekking intensiveringen PSD en DRIVE	– 45
Overboekingen met andere begrotingen	*– 5*
Overboeking met Buitenlandse Zaken	6
Overboeking met Asiel & Migratie	– 12
Overige overboekingen met andere begrotingen	1
Technisch	*0*
Desaldering	0
Overig technisch	0
Stand Najaarsnota	**3.876**

XVII BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSAMENWERKING: ONTVANGSTEN

In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**49**
Technisch	*0*
Desaldering	0
Niet-EMU-saldorelevant	*– 4*
Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden (NIO) ontvangsten	– 4
Stand Najaarsnota	**45**

Uitgaven

Intensiveringen

Oekraïnesteun naar voren halen

Voor energiesteun in Oekraïne wordt 40 miljoen euro versneld beschikbaar gesteld in 2026. Deze middelen zijn afkomstig uit het steunpakket voor 2027.

Private sector development (PSD)

Het budget voor *Private Sector Development* (PSD) stijgt met 30 miljoen euro omdat de programma-uitgave bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) wordt verhoogd. Na een aanwijzing van de ADR is BHOS verplicht deze hogere kosten direct over te nemen.

Development Related Infrastructure Investment Vehicle (DRIVE)

Het budget voor het instrument *Development Related Infrastructure Investment Vehicle* (DRIVE) wordt verhoogd met 15 miljoen euro. Er zijn door Invest International meer projecten aangegaan dan geraamd. Dit betreft deels een inhaaleffect van projecten die in eerdere jaren vertraging hebben opgelopen, waardoor de uitgaven toen lager uitvielen dan geraamd.

Ombuigingen

Dekking intensiveringen PSD en DRIVE

Dit betreft de dekking voor de intensiveringen op PSD en DRIVE. Deze intensiveringen worden deels binnen artikel 1.3 gedekt door lagere bijdragen aan financiële sectorprogramma's en lagere uitgaven aan leningen uit het *Dutch Good Growth Fund* (DGGF).

Overboekingen met andere begrotingen

Overboekingen met Buitenlandse Zaken

Dit betreft het per saldo effect van verschillende overboekingen naar Buitenlandse Zaken. Zo vindt er een overboeking plaats van 2,8 miljoen euro (non- ODA) naar de BZ begroting, omdat er voor de apparaatskosten meer uitgaven zijn ingepland dan er budget beschikbaar is. Het apparaat van BZ wordt namelijk gedeeltelijk bekostigd vanuit Official Development Assistance (ODA)/begoting BHOS. Ook wordt er 400 duizend euro (ODA) naar MATRA en 363 duizend euro (ODA) voor versterking van het maatschappelijke middenveld.

Overboekingen met Asiel en Migratie

Dit betreft een overboeking ter actualisatie van de ODA-bijdrage eerstejaarsasielopvang. In de Meerjaren Productie Prognose (MPP) 2026 wordt een hogere asielinstroom geraamd dan bij Voorjaarsnota 2026. Een deel van de eerstejaarsopvang van asielzoekers uit ontwikkelingslanden wordt betaald

vanuit het ODA budget. Omdat er sprake is van hogere bezettingsaantallen, wordt er additioneel 11,6 miljoen euro aan ODA-middelen overgeboekt van de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking naar de begroting van Asiel en Migratie.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit betreft het saldo van overboekingen van 1 miljoen euro naar de begroting van Economische Zaken en Klimaat voor bijdrage aan de Pacific Resilience Facility en 1,7 miljoen euro naar de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor de loon- en prijsbijstelling ten laste van het ODA-budget.

Technisch
Desaldering
De uitgaven en ontvangsten worden beide neerwaarts bijgesteld als gevolg van lagere verwachte terugbetalingen op een eerder van de NIO overgenomen lening. De hiermee samenhangende uitgaven worden eveneens neerwaarts bijgesteld. Per saldo heeft deze mutatie geen effect op de netto-uitgaven.

Overig Technisch
Dit betreft een saldo van technische herschikkingen op de BHOS-begroting die per saldo op nul sluiten.

Ontvangsten
Technisch
Desaldering
De uitgaven en ontvangsten worden beide neerwaarts bijgesteld als gevolg van lagere verwachte terugbetalingen op een eerder van de NIO overgenomen lening. De hiermee samenhangende uitgaven worden eveneens neerwaarts bijgesteld. Per saldo heeft deze mutatie geen effect op de netto-uitgaven.

Niet-EMU-saldorelevant
Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingsladen (NIO) ontvangsten
Dit betreft een begrotingslening van de NIO op de BHOS-begroting. De ontvangstenmutatie heeft betrekking op terugbetalingen op eerder verstrekte leningen en is niet EMU-saldorelevant.

Justitie en Veiligheid (inclusief Asiel en Migratie)

Justitie en Veiligheid

VI JUSTITIE EN VEILIGHEID: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**19.181**
Meevallers	*– 76*
Uitstel opstarten agressietribunaal Oekraïne	– 11
Hogere bijdrage andere ministeries bij toevoegingen Rechtsbijstand	– 18
Minder opdrachten en vertraging projecten Straffen en Beschermen	– 18
Vrijval artikel nominaal nog onverdeeld	– 19
Overige meevallers	– 11
Tegenvallers	*54*
Lagere onderbesteding bij Straffen en Beschermen	18
Hogere kosten voor informatievoorziening bij het Openbaar Ministerie	10
Overige tegenvallers	26
Generaal dossier	*– 46*
Meevaller Bewaken en Beveiligen	– 46
Overboekingen met andere begrotingen	*53*
Raad voor Rechtsbijstand Herstelregelingen Kinderopvangtoeslag	18
Teruggave middelen Bewaken en Beveiligen	16
Overige overboekingen met andere begrotingen	18
Technisch	*1*
Technisch	1
Stand Najaarsnota	**19.167**

VI JUSTITIE EN VEILIGHEID: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**1.791**
Meevallers	*36*
Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's) en mainports	16
Terugontvangsten projectgelden Dienst Justitiële Inrichtingen	12
Hogere legesontvangsten Verklaring Omtrent het Gedrag	7
Overige meevallers	0
Tegenvallers	*– 23*
Lagere ontvangsten administratiekosten Centraal Justitieel Incassobureau	– 17
Overige tegenvallers	– 6
Generaal dossier	*60*
Meevaller boetes en transacties	60
Technisch	*1*
Technisch	1
Stand Najaarsnota	**1.864**

Uitgaven
Meevallers
Uitstel opstarten agressietribunaal Oekraïne
Het agressietribunaal en de daarmee gepaard gaande activiteiten voor bewaken en beveiligen zijn nog niet opgestart. Deze middelen komen daarmee niet meer tot besteding in 2026.

Hogere bijdrage andere ministeries bij toevoegingen Rechtsbijstand
Bij de rechtsbijstand is sprake van een meevaller doordat voor een groter aantal toevoegingen dan geraamd de financiering bij andere departementen ligt. Dit betreft onder meer toevoegingen in het kader van de Herstelregeling Kinderopvangtoeslag en de Tijdelijke Wet Groningen.

Minder opdrachten en vertraging projecten Straffen en Beschermen
De meevaller binnen het beleidsterrein Straffen en Beschermen wordt voornamelijk veroorzaakt door minder opdrachten en vertraging van projecten bij de reclasseringsorganisaties en de aanpak van criminaliteitsfenomenen.

Vrijval artikel nominaal nog onverdeeld
De gereserveerde middelen voor de taaleis voor naturalisatie en keteneffecten voor politie-investeringen op artikel 92 die niet tot besteding zijn gekomen vallen vrij.

Overige meevallers
De overige meevallers zijn kleine meevallers van elk minder dan 10 miljoen euro. Hiertoe behoort onder andere een meevaller bij de aanpak van criminaliteitsfenomenen, doordat meerdere projecten vertraging opliepen.

Tegenvallers
Lagere onderbesteding bij Straffen en Beschermen
Binnen het beleidsterrein Straffen en Beschermen is een tegenvaller ontstaan doordat de verwachte onderbesteding bij onder andere intra- en extramurale sanctieuitvoering en jeugdbescherming en -sancties lager is dan verwacht.

Hogere kosten voor informatievoorziening bij het Openbaar Ministerie
Het Openbaar Ministerie (OM) maakt hogere kosten voor informatievoorziening dan werd geraamd, onder andere voor een datacenter.

Overige tegenvallers
De overige tegenvallers zijn kleine tegenvallers van elk minder dan 10 miljoen euro, waaronder een tegenvaller als gevolg van een overschrijding van de werkkostenregeling uit 2025.

Generaal dossier
Meevaller Bewaken en Beveiligen
Bij de uitvoering van het stelsel van Bewaken en Beveiligen is sprake van een meevaller, onder andere doordat de politie en Defensie een ingewikkelde wervingsopgave voor voldoende personeel hebben en er vertraging is bij de aanpassingen in de huisvesting.

Overboekingen met andere begrotingen
Raad voor Rechtsbijstand Herstelregelingen Kinderopvangtoeslag
Het ministerie van Financiën boekt middelen over naar de begroting van JenV voor de bekostiging van kosteloze rechtsbijstand aan gedupeerde ouders in het kader van de Herstelregelingen Kinderopvangtoeslag. De financiering van deze rechtsbijstand verloopt via de Raad voor Rechtsbijstand (RvR).

Teruggave middelen Bewaken en Beveiligen
Het ministerie van Defensie boekt middelen in het kader van Bewaken en Beveiligen terug, omdat deze middelen door de Koninklijke Marechaussee in 2026 niet tot besteding zijn gekomen door een ingewikkelde wervingsopgave voor voldoende personeel.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit betreft het saldo van verschillende overboekingen van elk kleiner dan tien miljoen euro. Het betreft bijvoorbeeld een overboeking vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat naar de politie voor beeldopbouw op de Noordzee als onderdeel van het Programma Bescherming Noordzee Infrastructuur (PBNI). En het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties doet bijvoorbeeld een bijdrage aan de Raad voor Rechtsbijstand (RvR) voor de afgegeven toevoegingen voor de Tijdelijke Wet Groningen in de periode september 2025 tot en met augustus 2026.

Ontvangsten
Meevallers
Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's) en mainports
De RIEC's en mainports doen een terugbetaling aan JenV, omdat ze de middelen voor 2025 en eerdere jaren niet volledig konden besteden. Mede door arbeidsmarktproblematiek heeft het langer geduurd voordat de uitvoering van de plannen op niveau is gekomen waardoor onderbesteding is ontstaan op de meerjarige specifieke uitkeringen, welke dit jaar wordt afgerekend.

Terugontvangsten projectgelden Dienst Justitiële Inrichtingen
De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) heeft de projectgelden die in 2025 zijn ontvangen afgerekend met de opdrachtgever. Deze niet-bestede middelen worden terugontvangen.

Hogere legesontvangsten Verklaring Omtrent het Gedrag
Doordat Justis meer aanvragen voor een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) heeft ontvangen dan geraamd, vallen de legesontvangsten hoger uit.

Overige meevallers
De overige meevallers zijn kleine meevallers van elk minder dan 10 miljoen euro, waaronder een meevaller als gevolg van ontvangen boetes bij de Kansspelautoriteit.

Tegenvallers
Lagere ontvangsten administratiekosten Centraal Justitieel Incassobureau
Het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) heeft minder boetes geïnd dan geraamd. Hierdoor vallen de ontvangsten uit administratiekosten lager uit.

Overige tegenvallers
De overige tegenvallers zijn kleine tegenvallers van elk minder dan 10 miljoen euro, waaronder tegenvallers als gevolg van een ramingsbijstelling op een ander instrument van Justis.

Generaal dossier
Meevaller boetes en transacties
Bij de ontvangsten van boetes en transacties wordt op basis van de gerealiseerde gelden een meevaller geraamd. Dit komt onder andere door het groeiende aantal in gebruik genomen geautomatiseerde controlemiddelen en een toename in het aantal staande houdingen door de politie.

Asiel en Migratie

XX ASIEL EN MIGRATIE: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**8.515**
Meevallers	*– 190*
Vervallen operationele activiteiten Dienst Identificatie en Screening Asielzoekers	– 10
Minder aanvragen Doelgroepflexibele regeling	– 14
Lagere uitgaven Centraal Orgaan opvang asielzoekers	– 131
Overige meevallers	– 35
Tegenvallers	*209*
Dwangsommen Immigratie- en Naturalisatiedienst	172
Toename gebruik Regeling Medische zorg Oekraïense Ontheemden	15
Hogere uitgaven Spreidingswet	11
Overige tegenvallers	10
Overboekingen met andere begrotingen	*– 72*
Bijstelling ODA-bijdrage eerstejaarsopvang van asielzoekers	12
Decentralisatie uitkering faciliteitenbesluit	– 20
Storting BTW compensatiefonds voor opvang Oekraïense ontheemden	– 56
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 8
Technisch	*0*
Technisch	0
Stand Najaarsnota	**8.461**

XX ASIEL EN MIGRATIE: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**107**
Meevallers	*25*
Eindafrekening 2025 Immigratie- en Naturalisatiedienst	13
Terugbetaling voorschotten opvang Oekraïense ontheemden	11
Overige meevallers	1
Tegenvallers	*– 6*
Tegenvallers	– 6
Technisch	*0*
Technisch	0

Uitgaven

Meevallers

Vervallen operationele activiteiten Dienst Identificatie en Screening Asielzoekers

Per 12 juni 2026 heeft de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) de taken van de Dienst Identificatie en Screening Asielzoekers (DISA) overgenomen. De DISA is tijdelijk omgevormd tot een mobiliteitsorganisatie zonder operationele activiteiten. Hierdoor ontstaat een meevaller.

Minder aanvragen Doelgroepflexibele regeling

Op basis van de huidige aanvragen blijkt dat minder gemeenten aanvragen doen onder de Doelgroepflexibele opvangregeling dan eerder werd verwacht.

Lagere uitgaven Centraal Orgaan opvang asielzoekers

Er zijn minder opvangplekken gerealiseerd dan geraamd, zowel reguliere opvang als crisisnoodopvang. Hierdoor is de beoogde daling van de bezettingsgraad bij het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) uitgebleven. Het COA streeft naar een lagere bezettingsgraad om de leefbaarheid en veiligheid op locaties te borgen. Omdat er minder opvangcapaciteit is gerealiseerd, vallen de uitgaven lager uit.

Overige meevallers

De overige meevallers zijn kleine meevallers van elk minder dan 10 miljoen euro, waaronder een meevaller als gevolg van lagere uitvoeringskosten op het artikel *Versterking vreemdelingenketen* en onbenutte middelen voor doorstroomlocaties. Daarnaast is er een meevaller als gevolg van een lager aantal beschikte subsidies door de Nationale Opvang Organisatie (NOO). Het beschikken van subsidies komt namelijk meer bij gemeenten terecht, omdat zij op basis van de lokale opvangsituatie kunnen bepalen wat nodig is voor Oekraïense ontheemden. Daardoor kan het Rijk een aantal centrale subsidies afschalen.

Tegenvallers

Dwangsommen Immigratie- en Naturalisatiedienst

Door de voorraad openstaande aanvragen bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) vallen de verwachte dwangsommen hoger uit dan geraamd. Hiervoor vindt een storting in de voorziening dwangsommen bij de IND plaats.

Toename gebruik Regeling Medische zorg Oekraïense Ontheemden

De gemiddelde zorgkosten per ontheemde zijn gestegen, omdat ontheemden de zorg beter weten te vinden. Hierdoor is sprake van een tegenvaller op de Regeling Medische zorg Oekraïense Ontheemden (RMO).

Hogere uitgaven Spreidingswet

Voor de uitvoering van de Spreidingswet wordt in 2026 een tekort verwacht. Dit komt grotendeels door hoger dan geraamde kosten voor de specifieke uitkering (SPUK III) en voor een klein deel door de kosten van de Provinciale Regietafels (PRT's).

Overige tegenvallers
De overige tegenvallers zijn kleine tegenvallers van elk kleiner dan 10 miljoen euro, waaronder een nabetaling over 2025 van de subsidie aan Vluchtelingenwerk Nederland en extra uitgaven aan de Shared Services Organisaties (SSO).

Overboekingen met andere begrotingen
Bijstelling ODA-bijdrage eerstejaarsopvang van asielzoekers
In de Meerjaren Productie Prognose (MPP) 2026 is de raming van de bezetting bij het COA hoger dan verwacht bij de Voorjaarsnota 2026. Een deel van de eerstejaarsopvang van asielzoekers uit ontwikkelingslanden wordt betaald vanuit het *Official Development Assistance* (ODA)-budget. Omdat er sprake is van hogere bezettingsaantallen, worden additionele ODA-middelen overgeboekt naar de begroting van Asiel en Migratie van de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Uitvoering decentralisatie-uitkering faciliteitenbesluit
Voor de uitvoering van het faciliteitenbesluit worden middelen overgeheveld naar het Gemeentefonds. Via dit faciliteitenbesluit krijgen gemeenten met een opvangcentrum voor asielzoekers een uitkering van het COA.

Storting BTW compensatiefonds voor opvang Oekraïense ontheemden
Ter aanvulling van het btw-compensatiefonds in relatie tot de opvang van Oekraïense ontheemden worden middelen naar het ministerie van Financiën overgeheveld.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit betreft het saldo van verschillende overboekingen van elk kleiner dan vier miljoen euro, waaronder overboekingen met Defensie, het Gemeentefonds, het Defensiematerieelbegrotingsfonds en Justitie en Veiligheid.

Ontvangsten
Meevallers
Eindafrekening 2025 Immigratie- en Naturalisatiedienst
De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) heeft de financiële eindafrekening over 2025 opgemaakt. Hieruit volgt een terugbetaling aan het Directoraat-Generaal Migratie (DGM).

Terugbetaling voorschotten opvang Oekraïense ontheemden
De meevaller bij de opvang van ontheemden uit Oekraïne wordt voornamelijk veroorzaakt doordat sommige gemeenten in 2025 een te hoog voorschot hebben aangevraagd. Deze gemeenten betalen het te veel ontvangen voorschot in 2026 terug. Hetzelfde geldt voor de Regionale Openbare Lichamen en veiligheidsregio's (zij organiseren de eerste opvang voor ontheemden).

Overige meevallers
Dit betreft het saldo van overige meevallers, waaronder meevallers op het apparaat bij de Dienst Terugkeer en Vertrek (DTenV) en de Nationale Opvang Organisatie (NOO).

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (inclusief Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Staten-Generaal, Hoge Colleges van Staat en BES-fonds)

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**5.066**
Meevallers	*– 153*
Verbinding inwoner en overheid	– 12
Groningen	– 141
Tegenvallers	*70*
Groningen	58
AIVD	12
Intensiveringen	*14*
Meeruitgaven DGDOO	8
EDI-stelsel	6
Ombuigingen	*– 14*
Dekking EDI-stelsel	– 6
Dekking meeruitgaven DGDOO	– 8
Overboekingen met andere begrotingen	*– 103*
Gezamenlijke bedrijfsvoering Defensie	16
FMHaaglanden	10
Groningen	– 139
Overige overboekingen met andere begrotingen	9
Technisch	*37*
Overige desalderingen	19
Desaldering DVA's SSO's	13
Desaldering AIVD	6
Overig technisch	0
Stand Najaarsnota	**4.918**

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**1.883**
Meevallers	*122*
Groningen	122
Tegenvallers	*– 184*
Groningen	– 184
Technisch	*37*
Overige desalderingen	19
Desaldering DVA's SSO's	13
Desaldering AIVD	6

In miljoenen euro	2026
Stand Najaarsnota	**1.859**

Uitgaven

Meevallers

Verbinding inwoner en overheid

Er is een meevaller van 12 miljoen euro binnen de budgetten die gereserveerd zijn voor Verbinding inwoner en overheid. Deze middelen zijn niet volledig tot uitputting gekomen.

Groningen

De uitgaven van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) voor bouwkundig versterken worden met 79 miljoen euro omlaag bijgesteld. Er worden in 2026 minder adressen versterkt dan eerder verwacht waardoor de uitgaven ook lager zijn. Hierdoor zijn ook de uitgaven voor verduurzaming bij lichte versterking en de knelpuntenregeling in 2026 lager. De kasuitgaven voor Big Five projecten worden met 10 miljoen euro naar beneden bijgesteld omdat de uitgaven dit jaar lager uitvallen. Verder is er sprake van lagere uitgaven in 2026 in de uitvoeringskosten voor de reguliere schadeafhandeling, voor duurzaam herstel en voor juridische bijstand.

Tegenvallers

Groningen

De raming voor de regeling fysieke schade wordt met circa 48 miljoen euro naar boven bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de regeling maatwerk (vergoeding voor fysieke schade na causaliteitsonderzoek). Daarnaast wordt de raming voor de regeling immateriële schade (IMS) met circa 10 miljoen euro naar boven bijgesteld. Het aantal aanvragen IMS in de eerste helft van 2026 is hoger uitgevallen dan begroot. Dit komt omdat de aardbeving bij Zeerijp van 14 november 2025 heeft geleid tot een langere periode van verhoogde aandacht voor het indienen van een aanvraag bij het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Voorts heeft de harmonisatie van huishoudens ervoor gezorgd dat meer mensen in aanmerking komen voor de regeling.

AIVD

Er is een tegenvaller bij de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) van 12 miljoen euro als gevolg van gestegen IT-kosten. De prijzen voor hardware en dataopslagcapaciteit zijn toegenomen, terwijl tegelijkertijd de vraag naar dataverwerkingscapaciteit verder is gestegen.

Intensiveringen

Meeruitgaven DGDOO

Op de begroting van het Directoraat-generaal Digitalisering en Overheidsorganisatie (DGDOO) zullen meer uitgaven worden gedaan dan eerder begroot (8 miljoen euro). Dit onder andere door hogere uitgaven voor de Beveiligingsautoriteit Rijk (BVA Rijk). De vraag naar werkzaamheden is groter geworden. Hiervoor is extra personeel aangenomen (2 miljoen euro). Daarnaast zijn er hogere uitgaven vanwege de per januari van kracht geworden Algemene beveiligingseisen Rijksoverheidsopdrachten (ABRO, 4 miljoen euro). Ook zijn er meer middelen beschikbaar gesteld voor het Huis voor de Klokkenluiders (HvK) vanwege gestegen aantallen adviesaanvragen, en hogere facilitaire kosten en kosten voor inhuur (1 miljoen euro).

EDI-stelsel
De Europese verordening 'Electronic Identification And Trust Services' (eIDAS) schrijft voor dat lidstaten een Europese Digitale Identiteit (EDI)-wallet beschikbaar stellen aan burgers. Er is in 2026 nog 6 miljoen euro extra nodig voor voorbereidingen voor het realiseren van het EDI-stelsel in Nederland. Vanaf 2027 ligt de beleidsverantwoordelijkheid voor de eIDAS verordening bij het ministerie van Economische Zaken.

Ombuigingen
Dekking EDI-stelsel
De kosten voor de voorbereidingen voor het realiseren van het EDI-stelsel worden gedekt uit lagere uitgaven voor paspoortgelden (1 miljoen euro), minder dan verwachte instroom van aanmelders in de BRP-straten (2 miljoen euro), het pauzeren van de externe inhuur (2 miljoen euro) en het niet uitvoeren van opdrachten op het gebied van informatiesamenleving door opdrachtnemers (1 miljoen euro).

Dekking meeruitgaven DGDOO
Om de meeruitgaven bij DGDOO voor BVA Rijk, ABRO en HvK te dekken zijn middelen voor de loon- en prijsontwikkeling (LPO) ingehouden (3 miljoen euro) en is de bijdrage aan ICTU naar beneden bijgesteld als gevolg van een opdracht die niet is toegewezen (2 miljoen euro). Ten slotte heeft de implementatie en uitvoering van enkele amendementen op de Wet Bescherming Klokkenluiders in 2026 vertraging opgelopen, waardoor de gereserveerde middelen niet meer tot besteding komen in 2026 (1 miljoen euro).

Overboekingen met andere begrotingen
Gezamenlijke bedrijfsvoering Defensie
Dit betreft de per saldo overheveling van 16 miljoen euro van de begroting van Defensie en het Defensiematerieelbegrotingsfonds naar de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) in verband met de onderlinge verrekening van de kosten voor gezamenlijke bedrijfsvoering.

FMHaaglanden
Vanuit de begrotingen van Economische Zaken en Klimaat (EZK), Volksgezondheid, Welzijn en Sport, (VWS), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Justitie en Veiligheid (JenV) en Financiën (FIN) wordt een overboeking gedaan naar de begroting van BZK. Dit betreft bijdragen voor de facilitaire dienstverlening door Facility Management Haaglanden (FMHaaglanden) ter hoogte van in totaal 10 miljoen euro. In het geval van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) betreft het een overboeking vanuit de BZK-begroting naar de begroting van LVVN, vanwege een verlaging van de bijdrage voor FMHaaglanden van 175 duizend euro.

Groningen
Deze post bestaat uit verschillende overboekingen met andere begrotingen. Zo wordt 99 miljoen euro overgeheveld naar het Provinciefonds voor de uitvoering van de Economische Agenda Groningen. Ook wordt er 13 miljoen euro overgeheveld naar het Gemeentefonds en 4 miljoen euro naar het Provinciefonds. In het kader van Nij Begun maakt een deel van de gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe en de provincie Groningen uitvoeringskosten voor het verder uitwerken van de maatregelen. Voor de Meerjarige regeling aardbevingsgebied Groningen 2024-2030 wordt 12 miljoen euro overgeheveld naar het Gemeentefonds om het budget voor de regeling te indexeren.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit betreft onder andere een overboeking van de begroting van VWS aan BZK voor het meergebruik van DigiD-authenticaties (5 miljoen euro), een overboeking van BZK naar btw-compensatiefonds in het kader van de regiodeals (3 miljoen euro) en een overboeking van BZK naar OCW voor een bijdrage aan het Rijksprogramma voor Duurzaam Digitale Huishouding (RDDI) (2 miljoen euro).

Technisch
Overige desalderingen
Dit betreft diverse (correctie)desalderingen, waaronder binnen de budgetten van projecten gericht op informatiehuishouding en de generieke digitale infrastructuur (GDI).

Desaldering DVA's SSO's
De desaldering van 13 miljoen euro zorgt ervoor dat het ministerie de kosten kan betalen die verbonden zijn aan de bedrijfsvoering van shared service organisaties (SSO's) voor dienstverleningsafspraken (DVA's). Deze DVA's hebben betrekking op onder andere personeel en organisatie, documentbeheer, ICT en infrastructuur, facilitair, huisvesting, inkoop.

Desaldering AIVD
De AIVD voert meer veiligheidsonderzoeken uit dan aan het begin van het jaar werd verwacht. Dit leidt tot 6 miljoen euro aan hogere uitgaven en ontvangsten van de afdeling veiligheidsonderzoeken.

Overig technisch
Dit betreft technische herschikkingen binnen de begroting van BZK, waaronder binnen de budgetten van bouwkundig versterken en het Woonbedrijf.

Ontvangsten
Meevallers
Groningen
Op basis van de realisatie van 2025 ontstaat een meevaller van 122 miljoen euro op de ontvangsten op artikel 15.

Tegenvallers
Groningen
Op basis van de realisatie van 2025 de ontstaat een tegenvaller van 184 miljoen op de ontvangsten van artikel 15.

Technisch
Overige desalderingen
Dit betreft diverse (correctie)desalderingen, waaronder voor projecten gericht op informatiehuishouding en de generieke digitale infrastructuur (GDI).

Desaldering DVA's SSO's
De desaldering van 13 miljoen euro zorgt ervoor dat het ministerie de kosten kan betalen die verbonden zijn aan de bedrijfsvoering van SSO's voor DVA's. Deze DVA's hebben betrekking op onder andere personeel en organisatie, documentbeheer, ICT en infrastructuur, facilitair, huisvesting, inkoop.

Desaldering AIVD
De AIVD voert meer veiligheidsonderzoeken uit dan aan het begin van het jaar werd verwacht. Dit leidt tot 6 miljoen euro aan hogere uitgaven en ontvangsten van de afdeling veiligheidsonderzoeken.

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

XXII VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**9.286**
Meevallers	*– 6*
Woningbouwversnelling Metropoolregio Eindhoven (WMRE)	– 3
Diverse meevallers uitgaven regelingen woningbouw	– 4
Tegenvallers	*6*
Realisatiestimulans	4
Regeling Huisvesting Aandachtsgroepen (RHA)	3
Overboekingen met andere begrotingen	*– 27*
Externe inhuur	– 2
Afdracht aan saneringsfonds Windpark Zeewolde	– 2
Afdrachten btw-compensatiefonds	– 2
DU Impulsfinanciering uitvoering Nota Ruimte	– 3
DU Bijdrage voor gebiedsgerichte leeraanpak fundering	– 4
DU Isolatie-aanpak Groningen en Noord-Drenthe	– 5
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 8
Technisch	*33*
Desaldering subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed	17
Desaldering bijdragen uitvoeringsorganisaties Digitaal Stelsel	8
Desaldering bijdragen medeoverheden beheer Digitaal Stelsel	5
Desaldering pacht Windmolenpark Zeewolde	2
Overig technisch	1
Stand Najaarsnota	**9.292**

XXII VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**791**
Meevallers	*5*
Ontvangsten Zuiderhage	5
Technisch	*33*
Desaldering subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed	17
Desaldering bijdragen uitvoeringsorganisaties Digitaal Stelsel	8
Desaldering bijdragen medeoverheden beheer Digitaal Stelsel	5
Desaldering pacht Windmolenpark Zeewolde	2
Overig technisch	1
Stand Najaarsnota	**829**

Uitgaven
Meevallers

Woningbouwversnelling Metropoolregio Eindhoven (WMRE)
Op de WMRE-regeling is een meevaller opgetreden van 2,9 miljoen euro. Deze middelen worden toegevoegd aan de Regeling Huisvesting Aandachtsgroepen (RHA), omdat gemeenten (deels) ervoor hebben gekozen aanvragen in te dienen bij de RHA en niet bij de WMRE.

Diverse meevallers uitgaven regelingen woningbouw
Op verschillende regelingen voor de stimulering van woningbouw zijn meevallers opgetreden van in totaal 3,5 miljoen euro. Dit betreft budget voor opdrachten en subsidies voor onderzoek.

Tegenvallers

Realisatiestimulans
Er zijn voor de Realisatiestimulans meer betaalbare woningen geregistreerd dan geraamd. Er wordt 3,5 miljoen euro toegevoegd aan het budget voor deze regeling.

Regeling Huisvesting Aandachtsgroepen (RHA)
Er zijn meer aanvragen voor de RHA binnengekomen van gemeenten dan verwacht. Om aan alle additionele aanvragen te kunnen voldoen wordt 2,9 miljoen euro aan de regeling toegevoegd. Deze middelen worden toegevoegd vanuit de WMRE, omdat gemeenten (deels) ervoor hebben gekozen aanvragen in te dienen bij de RHA en niet bij de WMRE.

Overboekingen met andere begrotingen
Externe inhuur
Per abuis zijn de budgetten voor externe inhuur op hoofdstuk 22 (Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening) begroot, terwijl de kosten op H7 (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) worden verantwoord. Met deze overboeking (circa 2 miljoen euro) wordt dit rechtgetrokken.

Afdracht aan saneringsfonds Windpark Zeewolde
Dit betreft een overboeking naar hoofdstuk 23 (Klimaat en Groene Groei) voor een bijdrage (2,4 miljoen euro) aan de provincie Flevoland voor het Saneringsfonds Windpark Zeewolde. Ter financiering worden de meeropbrengsten in 2026 aan pachtopbrengsten uit windturbines op rijksgronden overgeheveld.

Afdrachten btw-compensatiefonds
Dit betreft diverse afdrachten aan het btw-compensatiefonds, zoals de afdracht voor de specifieke uitkering regionale structuur Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) voor het jaar 2026 (circa 1 miljoen euro).

DU Impulsfinanciering uitvoering Nota Ruimte
De minister van VRO stelt eenmalig 4,2 miljoen euro in 2026 beschikbaar aan de provincies om een start te maken met de uitvoering van ruimtelijke opgaven die volgen uit de Nota Ruimte. De decentralisatie uitkering wordt evenredig verdeeld over alle provincies.

DU Bijdrage voor gebiedsgerichte leeraanpak fundering
Dit betreft een decentralisatie uitkering ter ondersteuning van de provincie Friesland (644 duizend euro) voor het vormgeven van de gebiedsgerichte leeraanpak, onderdeel van de Nationale Aanpak Funderingsproblematiek

(NAF). Ook betreft dit een decentralisatie uitkering ter ondersteuning van de gemeenten Rotterdam, Dordrecht, Zaanstad, Arnhem, Emmen voor het vormgeven van genoemde gebiedsgerichte leeraanpak (3,2 miljoen euro).

DU Isolatie-aanpak Groningen en Noord-Drenthe
Dit betreft een decentralisatie uitkering aan gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe voor de uitvoering van de isolatieaanpak Nij Begun (5 miljoen euro).

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit betreffen diverse kleinere overboekingen van en naar andere begrotingen, zoals een overboeking naar het gemeentefonds van 627 duizend euro voor prijsindexatie van middelen die eerder zijn overgemaakt naar NOVEX-gebieden.

Technisch
Desaldering subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed
De ingetrokken aanvragen van de verstrekte subsidies van de subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) van de 1e tot en met 4e tranche (16,8 miljoen euro) zijn teruggevorderd, waarmee terugontvangsten zijn ontstaan. Deze terugontvangsten worden gedesaldeerd en opnieuw ingezet voor de DUMAVA-regeling.

Desaldering bijdragen uitvoeringsorganisaties Digitaal Stelsel
Dit betreft een desaldering van circa 8 miljoen euro als gevolg van de vaststelling en verrekening van eerder verstrekte bijdragen aan verschillende uitvoeringsorganisaties voor werkzaamheden aan de Landelijke Voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV).

Desaldering bijdragen medeoverheden beheer Digitaal Stelsel
Dit betreft een desaldering van circa 5 miljoen euro in verband met de bijdragen van het Interprovinciaal Overleg (3,4 miljoen euro) en de Unie van Waterschappen (1,8 miljoen euro) voor het beheer van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV) in 2026.

Desaldering pacht Windmolenpark Zeewolde
De meerontvangsten aan pachtopbrengsten uit windturbines op rijksgronden (2,4 miljoen euro) worden gedesaldeerd en vervolgens overgeheveld naar hoofdstuk 23 (Klimaat en Groene Groei) ten behoeve van een bijdrage aan de provincie Flevoland voor het Saneringsfonds Windpark Zeewolde.

Overig technisch
Dit betreft technische reallocaties van middelen en desalderingen, waar hetzelfde bedrag aan ontvangsten tegenover staat.

Ontvangsten
Meevallers
Ontvangsten Zuiderhage
Vanuit de verkoop van gronden voor de PI Lelystad (4,4 miljoen euro) en het snelfietspad Almere - Lelystad (0,6 miljoen euro) zijn in totaal 5 miljoen euro aan meerontvangsten ontvangen. De ontvangsten waren geraamd in 2025, maar zijn pas in 2026 door VRO ontvangen.

Technisch
Desaldering subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed
De ingetrokken aanvragen van de verstrekte subsidies van de subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) van de 1e tot en met 4e tranche zijn teruggevorderd (16,8 miljoen euro), waarmee terugontvangsten zijn ontstaan. De terugontvangsten worden gedesaldeerd en opnieuw ingezet voor de DUMAVA-regeling.

Desaldering bijdragen uitvoeringsorganisaties Digitaal Stelsel
Dit betreft een desaldering van circa 8 miljoen euro als gevolg van de vaststelling en verrekening van eerder verstrekte bijdragen aan verschillende uitvoeringsorganisaties voor werkzaamheden aan de Landelijke Voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV). De middelen worden opnieuw ingezet ten behoeve werkzaamheden aan het DSO-LV.

Desaldering bijdragen medeoverheden beheer Digitaal Stelsel
Dit betreft een desaldering van circa 5 miljoen euro in verband met de bijdragen van het Interprovinciaal Overleg (3,4 miljoen euro) en de Unie van Waterschappen (1,8 miljoen euro) voor het beheer van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV) in 2026.

Desaldering pacht Windmolenpark Zeewolde
Dit betreffen meerontvangsten aan pachtopbrengsten uit windturbines op rijksgronden (2,4 miljoen euro). De ontvangsten worden gedesaldeerd en vervolgens overgeheveld naar hoofdstuk 23 (Klimaat en Groene Groei) ten behoeve van een bijdrage aan de provincie Flevoland voor het Saneringsfonds Windpark Zeewolde.

Overig technisch
Dit betreft technische reallocaties van middelen en desalderingen, waar hetzelfde bedrag aan uitgaven tegenover staat.

Staten-Generaal

IIA STATEN-GENERAAL: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**313**
Meevallers	*– 3*
Wachtgelden Tweede Kamer	– 3
Tegenvallers	*3*
Audiovisuele apparatuur Eerste Kamer	3
Intensiveringen	*1*
Egalisatiereserve Eerste Kamer	1
Overboekingen met andere begrotingen	*0*
Overboekingen met andere begrotingen	0
Stand Najaarsnota	**314**

IIA STATEN-GENERAAL: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**4**
Meevallers	*12*
Fractiegelden Tweede Kamer	12
Stand Najaarsnota	**16**

Uitgaven
Meevallers
Wachtgelden Tweede Kamer
Dit betreft een meevaller van 3 miljoen euro in 2026 op de wachtgelden in de Tweede Kamer. Naar aanleiding van de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 is voor de wachtgelden uitgegaan van een behoedzame raming. Op basis van de gerealiseerde uitstroom en de huidige prognose blijven de uitgaven echter aanzienlijk achter bij deze raming. Daarom wordt het budget voor wachtgelden verlaagd.

Tegenvallers
Audiovisuele apparatuur Eerste Kamer
Dit betreft een incidentele tegenvaller van circa 3 miljoen euro in 2026. Recentelijk is een deel van de audiovisuele (AV) apparatuur bij de Eerste Kamer tijdens een onderhoudsbeurt oververhit geraakt en daarmee onherstelbaar beschadigd. Het gevolg is dat de AV-apparatuur in alle zalen niet meer naar behoren werkt en de stabiliteit van de apparatuur niet gewaarborgd kan worden. De AV-apparatuur wordt ingezet om te kunnen voldoen aan de wettelijke verplichting om Kamerdebatten openbaar toegankelijk te maken. Daarom is er, als tijdelijke vervanging, een huuropstelling geplaatst in 2026 en moet nieuwe apparatuur worden aangeschaft. Daarom dienen hiervoor bij Najaarsnota middelen beschikbaar te worden gesteld.

Intensivering
Inwerkingtreding egalisatiereserve Eerste Kamer
Dit betreft een incidentele intensivering van 530 duizend euro in 2026 door de inwerkingtreding van de egalisatiereserve Eerste Kamer. De egalisatiereserve verschaft Eerste Kamerfracties het recht een bedrag op een eigen rekening te hebben tot een grensbedrag van circa 100 duizend euro. Indien fracties ophouden te bestaan of al over het toegestane gemaximeerde bedrag beschikken, vloeien de middelen terug. Een soortgelijke regeling geldt reeds voor de Tweede Kamer.

Overboekingen met andere begrotingen
Dit betreft een beperkt aantal kleinere overboekingen met de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) met een totaal van 38 duizend euro in 2026. Dit zijn bijdragen van de Staten-Generaal voor de Rijksbrede ICT-voorzieningen (KamerDebatApp, RijksICT Dashboard, webarchivering en Rijksportaal) en de Integriteitscommissie Rijk.

Ontvangsten
Meevallers
Fractiegelden Tweede Kamer
Dit betreft een meevaller op de ontvangsten van circa 12 miljoen euro in 2026 door het terugvloeien van fractiegelden. De hogere ontvangsten hangen samen met het feit dat een aantal fracties al beschikt over een

algemene reserve ter hoogte van het gemaximeerde bedrag van 5 miljoen euro en door groepen en fracties die na de verkiezingen in 2025 ophielden te bestaan.

Hoge Colleges van Staat

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT, KABINETTEN EN DE KIESRAAD: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**226**
Meevallers	*– 6*
Kiesraad	– 1
Raad van State	– 5
Overige meevallers	0
Overboekingen met andere begrotingen	*0*
Overboekingen met andere begrotingen	0
Technisch	*0*
Desaldering Taakuitoefening medeoverheden	0
Stand Najaarsnota	**221**

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT, KABINETTEN EN DE KIESRAAD: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**11**
Technisch	*0*
Desaldering Taakuitoefening medeoverheden	0
Stand Najaarsnota	**11**

Uitgaven

Meevallers

Kiesraad

Dit betreft een incidentele meevaller van circa 1 miljoen euro in 2026 bij de Kiesraad. De Kiesraad heeft in 2022 een contract afgesloten met een softwareleverancier voor de levering van nieuwe verkiezingssoftware. Nalatigheid aan de zijde van de leverancier heeft geleid tot een rechtszaak waarbij de Kiesraad eind 2025 in het gelijk is gesteld door de rechter. De meevaller betreft de definitieve afwikkeling van het door de leverancier terugbetaalde voorschot.

Raad van State

Dit betreft een incidentele meevaller van circa 5 miljoen euro in 2026 bij de Raad van State. Het aantal behandelde zaken bij het hoger beroep vreemdelingenzaken (HBV) blijft achter ten opzichte van de prognoses. Hierdoor worden er minder kosten gemaakt dan begroot. Voor het achterblijven van de productie zijn diverse factoren te noemen. Belangrijkste oorzaak is de structurele toename van de zwaarte en complexiteit van het aantal zaken in het afgelopen jaar. Naast een terugloop in de productie is ook de instroom van nieuwe zaken achtergebleven op de prognose.

Overige meevallers
Dit betreft een incidentele meevaller van circa 75 duizend euro in 2026 bij het Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten. Bij Voorjaarsnota 2026 zijn de middelen voor personeelskosten structureel opgehoogd met 75 duizend euro. Per abuis is dit voor begrotingsjaar 2026 geboekt in plaats van voor 2027. Dit budget wordt daarom eenmalig teruggeboekt.

Overboekingen met andere begrotingen
Dit betreft een aantal kleine overboekingen met de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) met een totaal van 42 duizend euro in 2026. Dit zijn bijdragen vanuit de overige Hoge Colleges van Staat voor de Rijksbrede ICT-voorzieningen (KamerDebatApp, RijksICT Dashboard, webarchivering en Rijksportaal) en de Integriteitscommissie Rijk.

Technisch
Desaldering Taakuitoefening medeoverheden
Dit betreft een desaldering van 340 duizend euro in 2026 bij de Nationale ombudsman. De desaldering betreft de jaarlijkse indexatie op de tarieven die gesteld worden voor de medeoverheden. De middelen worden ingezet voor de taakuitoefening van de Nationale ombudsman voor de medeoverheden.

Ontvangsten
Technisch
Desaldering Taakuitoefening medeoverheden
Dit betreft een desaldering van 340 duizend euro in 2026 bij de Nationale ombudsman. De desaldering betreft de jaarlijkse indexatie op de tarieven die gesteld worden voor de medeoverheden. De middelen worden ingezet voor de taakuitoefening van de Nationale ombudsman voor de medeoverheden.

Koninkrijksrelaties

IV KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**215**
Intensiveringen	*1*
Havengebouw Saba	1
Ombuigingen	*– 1*
Dekking havengebouw Saba	– 1
Overboekingen met andere begrotingen	*1*
SSO-CN	4
Godethouse	– 1
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 2
Technisch	*5*
Overige desalderingen	5
Overig technisch	0
Stand Najaarsnota	**221**

IV KONINKRIJKSRELATIES: ONTVANGSTEN

In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**229**
Meevallers	*4*
Bijstelling aflossingen Curaçao en Sint Maarten	4
Technisch	*5*
Overige desalderingen	5
Stand Najaarsnota	**238**

Uitgaven

Intensiveringen

Havengebouw Saba

Er wordt circa 1 miljoen euro in 2026 aan het Openbaar Lichaam Saba verstrekt middels een bijzondere uitkering. Dit betreft middelen voor de realisatie van een havengebouw. Het havengebouw zal onderdak bieden aan alle essentiële diensten en dient tevens als grensdoorlaatpost. Het havengebouw is noodzakelijk om de nieuwe zeehaven van Saba in gebruik te kunnen nemen.

Ombuigingen

Dekking havengebouw Saba

Er wordt circa 1 miljoen euro in 2026 aan het Openbaar Lichaam Saba verstrekt voor de realisatie van een havengebouw middels een bijzondere uitkering. Dit wordt gedekt uit diverse opdrachten- en subsidiebudgetten op de begroting van KR.

Overboekingen met andere begrotingen

SSO-CN

Dit betreft drie overboekingen van cumulatief circa 4 miljoen euro in 2026 naar de begroting van KR vanuit de begrotingen van Justitie en Veiligheid, Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en Asiel en Migratie. Dit betreft afdrachten voor de basisdienstverlening van de Shared Service Organisatie Caribisch Nederland (SSO-CN) in 2026.

Godethouse

Dit betreft een incidentele overboeking van 600 duizend euro in 2026 van de begroting van KR naar het BES-fonds. Dit is bestemd voor het Openbaar Lichaam Sint Eustatius, ten behoeve van de herbouw van het afgebrande Godethouse. Dit pand is in 2020 afgebrand en eigendom van de Staat der Nederlanden.

Overige overboekingen met andere begrotingen

Dit betreft verschillende kleine overboekingen met andere begrotingen.

Technisch

Overige desalderingen

Er vindt een aantal desalderingen plaats op de begroting van KR. Dit leidt tot een aanpassing van de uitgaven- en ontvangstenbudgetten van in totaal circa 5 miljoen euro in 2026. Dit betreft onder andere desalderingen voor SSO-CN (circa 3 miljoen euro) en Projectbureau Caribisch Nederland (PBCN, circa 2 miljoen euro).

Overig technisch
Dit betreft verscheidene specifieke herschikkingen binnen de begroting van KR die per saldo budgetneutraal zijn, waaronder voor de Tijdelijke Werkorganisatie (TWO) en Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN).

Ontvangsten
Meevallers
Bijstelling aflossingen Curaçao en Sint Maarten
Dit betreft een per saldo incidentele meevaller van circa 4 miljoen euro in 2026. De raming van de aflossingen van Curaçao en Sint Maarten wordt bijgesteld aan de hand van de meest recente gegevens. De raming van Sint Maarten wordt positief bijgesteld met circa 14 miljoen euro en de raming van Curaçao wordt naar beneden bijgesteld met circa 10 miljoen euro.

Technisch
Overige desalderingen
Er vindt een aantal desalderingen plaats op de begroting van KR. Dit leidt tot een aanpassing van de uitgaven- en ontvangstenbudgetten van in totaal circa 5 miljoen euro in 2026. Dit betreft onder andere desalderingen voor SSO-CN (circa 3 miljoen euro) en PBCN (circa 2 miljoen euro).

BES-fonds

BES-FONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**96**
Overboekingen met andere begrotingen	*1*
Godethouse	1
Stand Najaarsnota	**97**

Uitgaven
Overboekingen met andere begrotingen
Godethouse
Dit betreft een incidentele overboeking van 600 duizend euro in 2026 van de begroting van Koninkrijksrelaties naar het BES-fonds. Dit is bestemd voor het Openbaar Lichaam Sint Eustatius, ten behoeve van de herbouw van het afgebrande Godethouse. Dit pand is in 2020 afgebrand en eigendom van de Staat der Nederlanden.

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**60.169**
Meevallers	*– 91*
Zij-instroom	– 5
Arbeidsmarkt- en personeelsbeleid	– 13
Nationaal Groeifonds (NGF)	– 14
Kaderrelevante meevaller studiefinanciering	– 15
Onderuitputting subsidies en opdrachten funderend onderwijs	– 24
Overige meevallers	– 23
Tegenvallers	*8*
Kaderrelevante tegenvaller studiefinanciering	5
Overige tegenvallers	3
Intensiveringen	*6*
Bezwaar en beroep	4
Overige intensiveringen	2
Ombuigingen	*– 6*
Subsidies	– 4
Overige ombuigingen	– 2
Overboekingen met andere begrotingen	*15*
Bijdrages NWO	19
Verrekening onderwijsvestigingen Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)	– 7
Overige overboekingen met andere begrotingen	3
Technisch	*9*
Desaldering Museaal Aankoopfonds	4
Desaldering begrotingsreserve schatkistbankieren	2
Overig technisch	3
Niet-kaderrelevant	*– 55*
Niet-kaderrelevante meevallers studiefinanciering	– 55
Niet-EMU-saldorelevant	*– 40*
Niet-saldorelevante meevallers studiefinanciering	– 40
Stand Najaarsnota	**60.016**

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**2.516**
Meevallers	*44*
School & Omgeving	20
Subsidie Sterk Techniek Onderwijs (STO)	12
SPUK Oekraïne	6
Overige meevallers	6
Technisch	*9*
Desaldering Museaal Aankoopfonds	4
Desaldering begrotingsreserve schatkistbankieren	2
Overig technisch	3
Niet-EMU-saldorelevant	*– 100*
Niet-saldorelevante tegenvaller studiefinanciering	– 100
Stand Najaarsnota	**2.469**

Uitgaven

Meevallers

Zij-instroom

Doordat er minder gebruik is gemaakt van de subsidie voor zij-instromers in het funderend onderwijs treedt een meevaller op van 5 miljoen euro.

Arbeidsmarkt en personeelsbeleid

Op artikel 9 arbeidsmarkt- en personeelsbeleid is een meevaller van 8 miljoen euro op de subsidie voor onderwijsregio's. Dit komt vooral doordat het aantal Samen Opleiden en Professionaliseren (SO&P) studenten dat onderwijsregio's hebben opgegeven in hun subsidieaanvraag kleiner was dan begroot. Daarnaast zijn er ook minder aanvragen gedaan voor de subsidie lerarenbeurs. Hierdoor is er een meevaller van 5 miljoen euro.

Nationaal Groeifonds (NGF)

Op diverse Nationaal Groeifondsprojecten (o.a. Nationale aanpak professionalisering leraren, Npuls en LLO Collectief Laagopgeleiden) zijn middelen niet uitgeput in 2026. Het gaat in totaal om een bedrag van 14 miljoen euro. Dit komt door beschikking die niet meer konden plaatsvinden in 2026 en doorschuiven naar 2027.

Kaderrelevante meevaller studiefinanciering

Er is meer tijd nodig voor de hersteloperatie uitwonendenbeurs. Hierdoor zullen er in 2025 minder herzieningen plaatsvinden (10 miljoen euro). Daarnaast is de raming voor de aanvullende beurs voor 2026 bijgesteld op basis van de realisatiecijfers van de eerste helft van het jaar en doordat er minder uitvoeringskosten nodig zijn voor de herinvoering van de basisbeurs dan geraamd (5 miljoen euro).

Onderuitputting subsidies en opdrachten funderend onderwijs

De meevaller van 13 miljoen euro in het primair onderwijs wordt met name veroorzaakt door vertraging bij de uitvoering van verschillende subsidies, zoals het subsidie experiment onderwijstijd. Ook waren er minder aanvragen op de subsidieregeling meerurenmaatwerk dan verwacht. In het voortgezet onderwijs is een meevaller van 11 miljoen euro. Dit wordt

met name veroorzaakt doordat de kosten bij diverse opdrachten, zoals bij staatsexamens, lager uitvallen dan begroot. Ook zijn er minder aanvragen ontvangen dan begrootvoor de subsidie praktijkgerichte programma's en hebben het wetsvoorstel sociale veiligheid en het wetsvoorstel programmatische aanpak onderwijshuisvesting vertraging opgelopen.

Overige meevallers
Er zijn diverse meevallers van cumulatief 23 miljoen euro. Hieronder vallen onder andere meevallers op het budget voor onderwijshuisvesting in Caribisch Nederland (4 miljoen euro) en de subsidieregeling doorstroom beroepskolom (4 miljoen euro).

Tegenvallers
Kaderrelevante tegenvaller studiefinanciering
Deze tegenvaller van 5 miljoen euro ontstaat doordat uit een actualisatie van de raming voor de tegemoetkoming studievoorschotvouchers blijkt dat meer (oud-)studenten in 2026 aan de diploma-eis hebben voldaan en daardoor hun studievoorschotvoucher uitbetaald hebben gekregen. Met deze bijstelling wordt aangesloten op actuele realisatiecijfers van DUO.

Overige tegenvallers
De overige tegenvallers bestaat onder andere uit een tegenvaller op het apparaatsbudget van OCW (3 miljoen euro).

Intensiveringen
Bezwaar en beroep
Een hoog aantal bezwaar- en beroepszaken tegen subsidiebesluiten hebben geleid voor extra kosten van 4 miljoen euro. Deze extra kosten bestaan uit toegekende bezwaren, incidentele besluiten en juridische kosten.

Overige intensiveringen
Dit betreft diverse kleinere intensiveringen (cumulatief 2 miljoen euro).

Ombuigingen
Subsidies
Ten behoeve van de intensiveringen op de OCW-begroting is op verschillende subsidies (onder andere overige subsidies in het wetenschappelijk onderwijs) omgebogen. Dit leidt tot een besparing van 4 miljoen euro.

Overige ombuigingen
Dit betreft verschillende kleine extensiveringen die samen optellen tot 2 miljoen euro. Hieronder valt onder andere een ombuiging op bestuurlijke overlegkosten.

Overboekingen met andere begrotingen
Bijdrages NWO
Dit zijn overboekingen van per saldo 19 miljoen euro van verschillende departementen ten behoeve van diverse onderzoeksprogramma's en -projecten die uitgevoerd worden door NWO. Dit betreft onder andere een bijdrage van EZ in het kader van de publiek-private samenwerking innovatieregeling (6 miljoen euro) en een overboeking van het ministerie van Defensie voor Defensiecall Ruimtetechnologie, sensoren en intelligente systemen (5 miljoen euro).

Verrekening onderwijsvestigingen Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)
OCW bekostigt kosten voor onderwijs aan jongeren in een Justitiële Jeugdinrichting. Door een dalend aantal plaatsingen dalen ook de kosten voor onderwijs in deze instellingen. Het te veel ontvangen voorschot van 7 miljoen euro wordt door het ministerie van OCW terugbetaald aan DJI.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit betreft meerdere kleinere overboekingen van en naar de begroting van OCW van per saldo 3 miljoen euro.

Technisch
Desaldering Museaal Aankoopfonds
Het Rijksmuseum en het Mauritshuis hebben het schilderij «Colfspelers op het ijs» van Hendrick Avercamp aangekocht. Hiervoor is een rijksbijdrage van 4 miljoen euro onttrokken aan het Museaal Aankoopfonds.

Desaldering begrotingsreserve schatkistbankieren
OCW staat garant voor (onderwijs)instellingen die bij de Staat lenen (schatkistbankieren). Voor het risico dat OCW hierdoor loopt, ontvangt OCW van die instellingen een premie. Deze premie wordt toegevoegd aan de begrotingsreserve schatkistbankieren via een desaldering.

Overig technisch
Deze post bestaat uit diverse herschikkingen die per saldo op nul sluiten en een aantal kleinere desalderingen.

Niet-kaderrelevant
Niet-kaderrelevante meevallers studiefinanciering
Er is een meevaller de niet-kaderrelevante uitgaven van de aanvullende beurs (40 miljoen euro) en de basisbeurs (15 miljoen euro) doordat de raming voor 2026 is bijgesteld op basis van de realisatiecijfers van de eerste helft van het jaar. Er is minder van deze beurzen gebruikgemaakt dan werd verwacht. Met deze bijstelling wordt aangesloten op actuele realisatiecijfers van DUO. Daarnaast valt de in het voorjaar uitgekeerde LPO over het lopende jaar vrij.

Niet-EMU-saldorelevant
Niet-saldorelevante meevallers studiefinanciering
Er is een meevaller op de rentedragende leningen (25 miljoen euro) en het collegegeldkrediet (15 miljoen euro) doordat de raming voor 2026 is bijgesteld op basis van de realisatiecijfers van de eerste helft van het jaar. Het blijkt dat er minder wordt geleend dan eerder werd verwacht. Met deze bijstelling wordt aangesloten op actuele realisatiecijfers van DUO. Daarnaast valt de in het voorjaar uitgekeerde LPO over het lopende jaar vrij.

Ontvangsten
Meevallers
School & Omgeving
Er is een meevaller van 20 miljoen euro op de subsidieregeling School en Omgeving, dit betreffen terugvorderingen van middelen die scholen niet hebben besteed van de subsidieronde 2023-2025.

Subsidie Sterk Techniek Onderwijs (STO)
Er is een meevaller van 12 miljoen euro op de subsidieregeling STO, dit betreffen terugvorderingen van middelen die scholen niet hebben besteed van de subsidieronde 2020-2024.

SPUK Oekraïne
Er is een meevaller van 6 miljoen euro op de specifieke uitkering (SPUK) Oekraïne voor gemeenten. Dit zijn middelen die worden teruggevorderd naar aanleiding van verantwoording over de SPUK-middelen.

Overige meevallers
Dit betreft verschillende meevallers, zoals een afrekening van de meerjarige projectsubsidies aan diverse kennis- en expertisepunten (3 miljoen euro).

Technisch
Desaldering Museaal Aankoopfonds
Het Rijksmuseum en het Mauritshuis hebben het schilderij «Colfspelers op het ijs» van Hendrick Avercamp aangekocht. Hiervoor is een rijksbijdrage van 4 miljoen euro onttrokken aan het Museaal Aankoopfonds.

Desaldering begrotingsreserve schatkistbankieren
OCW staat garant voor (onderwijs)instellingen die bij de Staat lenen (schatkistbankieren). Voor het risico dat OCW hierdoor loopt, ontvangt OCW van die instellingen een premie. Deze premie wordt toegevoegd aan de begrotingsreserve schatkistbankieren via een desaldering.

Overig technisch
Deze post bestaat uit diverse kleinere desalderingen, onder andere ten behoeve van de verhuizing van het Overijsselse Archief (2 miljoen euro).

Niet-EMU-saldorelevant
Niet-saldorelevante tegenvaller studiefinanciering
Er is een tegenvaller op de niet-saldorelevante ontvangsten bij de studiefinanciering van 100 miljoen euro. Hoewel de aflossingen op rentedragende leningen de afgelopen jaren sterk toenamen, blijven de aflossingen dit jaar achter ten opzichte van de raming.

Financiën (inclusief Nationale Schuld)

Financiën

IXB FINANCIEN: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**13.986**
Meevallers	*– 798*
Onderuitputting Toeslagen	– 16
Onderuitputting Belastingdienst	– 49
Onderuitputting Toeslagen Herstel	– 705
Overige meevallers	– 29
Tegenvallers	*126*
Tegenvaller SPUK Toeslagen Herstel	106
Overschrijding Douane	18
Overige tegenvallers	2
Intensiveringen	*430*
Bijdrage Wereldbank	430
Vertragingsrente n.a.v. nabetalingen TEM	0
Overboekingen met andere begrotingen	*159*
Overboekingen met BCF	190
Bijdrage rente Oekraïne	– 3
Overboeking Toeslagen Herstel voor Rechtsbijstand	– 18
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 10
Technisch	*– 13*
Desaldering ekv	– 22
Overig technisch	9
Niet-kaderrelevant	*198*
Tegenvaller belasting- en invorderingsrente	200
Afboeking schadeloosstelling SNS	– 2
Niet-EMU-saldorelevant	*32*
Schade-uitkering ekv	32
Stand Najaarsnota	**14.119**

IXB FINANCIEN: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**9.360**
Meevallers	*12*
Recuperatie schadebedragen ekv	5
Apparaatsontvangsten Douane	2
Overige meevallers	5
Tegenvallers	*– 2*
Doorbelaste kosten NLFI	– 2
Generaal dossier	*50*

In miljoenen euro	2026
Dividenden staatsdeelnemingen	50
Technisch	*– 13*
Desaldering ekv	– 22
Overig technisch	9
Niet-kaderrelevant	*241*
Meevaller belasting- en invorderingsrente	200
Dividenden financiële staatsdeelnemingen	38
Actualisatie rentestand GLF	3
Niet-EMU-saldorelevant	*16*
Schaderestituties en herverzekerde schade ekv	16
Stand Najaarsnota	**9.664**

Uitgaven
Meevallers
Onderuitputting Toeslagen
Bij Toeslagen is er onderuitputting van 16 miljoen euro, als gevolg van een lagere personeelsbezetting en verminderde externe inhuur.

Onderuitputting Belastingdienst
In 2026 zijn er voor 40 miljoen euro minder uitgaven gedaan bij de Belastingdienst. Dit komt met name doordat de uitgaven aan externe inhuur lager uitvallen, onder meer doordat een groter deel van de werkzaamheden binnen de IV-organisatie door eigen medewerkers wordt uitgevoerd. Daarnaast lopen bepaalde ICT-investeringen vertraging op door schaarste op de internationale ICT-markt en de sterk toegenomen vraag naar ICT-capaciteit. Tot slot vallen de uitgaven door de Belastingdienst voor de Hersteloperatie Toeslagen in 2026 met 9 miljoen euro lager uit.

Onderuitputting Toeslagen Herstel
De verwachte onderuitputting op de middelen voor Toeslagen Herstel bedragen per saldo 599 miljoen euro. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere uitgaven aan aanvullende schade in 2026 aan programmamiddelen en aan uitvoering. Dit komt doordat in 2026 minder dossiers zijn afgehandeld dan eerder was geraamd. De overige onderuitputting wordt voornamelijk veroorzaakt door minder uitgaven in 2026 dan verwacht aan dwangsommen, private schulden en emotioneel herstel.

Overige meevallers
Dit betreffen diverse meevallers op onder andere het apparaatsbudget van het kerndepartement van 29 miljoen euro.

Tegenvallers
Tegenvaller SPUK Toeslagen Herstel
De Regeling specifieke uitkering (SPUK) gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslag-problematiek is met 106 miljoen euro hoger uitgevallen vanwege hogere declaraties van gemeenten.

Overschrijding Douane
Bij de Douane doet zich een overschrijding voor van 18 miljoen euro. Dit is met name het gevolg van een overschrijding op eigen personeel, doordat de Douane een te lage middelloonsom hanteerde. Daarnaast is er een onderschrijding op (ICT)Opdrachten.

Overige tegenvallers
Dit betreft een tegenvaller van 2 miljoen euro bij de Koninklijke Nederlandse Munt (KNM). De KNM heeft extra twee euro munten moeten bijslaan omdat De Nederlandsche Bank (DNB) een dreigend tekort had gesignaleerd.

Intensiveringen
Bijdrage Wereldbank
Dit betreft een aanpassing van het kasritme van de International Development Association (IDA) bijdragen aan de Wereldbank. De geplande betalingen van 430 miljoen euro in 2027 worden al bijgedragen in 2026. De verplichting voor deze bijdragen is al in 2022 aangegaan.

Vertragingsrente n.a.v. nabetalingen TEM
Er zijn nabetalingen gedaan over de Traditionele Eigen Middelen (TEM) aan de Europese Commissie vanuit de begroting van Buitenlandse Zaken. De corresponderende vertragingsrente op de nabetalingen bedraagt 373 duizend euro en wordt vanuit de begroting van Financiën voldaan. Deze middelen zijn overgeboekt van de reservering op de Aanvullende Post (AP).

Overboekingen met andere begrotingen
Overboekingen met BCF
Dit betreffen verschillende overboekingen van andere begrotingen naar het Btw-compensatiefonds (BCF). Dit gaat in totaal om 190 miljoen euro van andere departementale begrotingen naar de begroting van Financiën.

Bijdrage rente Oekraïne
De rente op de door de EU aan Oekraïne geleende middelen via de Macro-Financiële Bijstand (MFA+) wordt door de EU-lidstaten gecompenseerd. De rente bijdrage is geactualiseerd op basis van het Nederlands bni-aandeel en de al verrichte betalingen in 2026. Dit leidt naar verwachting tot 3 miljoen euro lagere uitgaven in 2026 wegens een overboeking van de begroting van Financiën naar de HGIS op de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS). In het voorjaar zal de Southeast Europe Technical Assistance Center (SEETAC) vanuit de HGIS middelen worden bekostigd.

Overboeking Toeslagen Herstel voor Rechtsbijstand
Voor uitvoering van de regeling voor kosteloze rechtsbijstand voor gedupeerde ouders van de Kinderopvangtoeslagaffaire, via de Raad voor Rechtsbijstand, worden middelen overgeboekt naar de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Dit betreft een overboeking van 18 miljoen euro.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit betreffen verschillende overboekingen met andere begrotingen.

Technisch
Desalderingen ekv
Op basis van de reeds gerealiseerde en verwachtte aanvragen worden de premies voor de exportkredietverzekering (ekv) naar beneden bijgesteld. Hiertegenover staat een onttrekking uit de begrotingsreserve van de ekv aan de uitgavenkant.

Overig technisch
Dit betreft enkele technische mutaties die per saldo op nul sluiten en een totaal van meerdere desalderingen. Hiertegenover staan evenredige ontvangsten. Een van de desalderingen is voor de apparaatsontvangsten

van de Dienst Roerende Zaken en de Directie Bedrijfsvoering. Middels deze desalderingen worden de 7 miljoen euro aan extra ontvangsten ingezet als dekking van meerkosten bij de externe inhuur en de Shared Service Organisatie (SSO).

Niet-kaderrelevant
Tegenvaller belasting- en invorderingsrente
De realisatiecijfers van de belasting- en invorderingsrente waren afgelopen maanden hoger dan verwacht en daarom worden de uitgaven bij de belasting- en invorderingsrente omhoog bijgesteld.

Afboeking schadeloosstelling SNS
Dit betreft het vrijvallen van het budget (2 miljoen euro) dat gereserveerd stond voor de schadeloosstelling SNS Reaal en SNS Bank. Er worden geen uitbetalingen en juridische ondersteuning meer verwacht. De schadeloosstelling is hiermee afgerond.

Niet-EMU-saldorelevant
Schade-uitkering ekv
Op basis van de ramingen van Atradius Dutch State Business (ADSB) wordt er 32 miljoen euro meer schade verwacht dan geraamd op de nieuwe en/of lopende door de exportkredietverzekering (ekv) gedekte transacties.

Ontvangsten
Meevallers
Recuperatie schadebedragen ekv
Er is een hogere recuperatie van schadebedragen uit de ekv van 5 miljoen euro. Bij schadezaken voor 1999 zijn deze schadebedragen relevant voor het EMU-saldo.

Apparaatsontvangsten Douane
Er is sprake van hogere apparaatsontvangsten bij de Douane van 2 miljoen euro.

Overige meevallers
De overige meevallers worden onder andere veroorzaakt door ontvangsten van NL Financial Investments (NLFI).

Tegenvallers
Doorbelaste kosten NLFI
De door te belasten kosten aan financiële instellingen voor 2026 vallen lager uit dan de raming op basis van de jaarrekening 2025 van NLFI. Hierdoor zijn de ontvangsten met 2 miljoen euro verlaagd.

Generaal dossier
Dividenden staatsdeelnemingen
De dividendraming wordt met 50 miljoen euro naar boven bijgesteld vanwege de uitkering van interimdividend van Ultra-Centrifuge Nederland (UCN).

Technisch
Desalderingen ekv
Op basis van de reeds gerealiseerde en verwachtte aanvragen worden de premies voor de exportkredietverzekering (ekv) naar beneden bijgesteld. Hiertegenover staat een onttrekking uit de begrotingsreserve van de ekv aan de uitgavenkant.

Overig technisch
Dit betreft een totaal van meerdere desalderingen. Hiertegenover staan evenredige uitgaven. Een van de desalderingen is voor de apparaatsontvangsten van de Dienst Roerende Zaken en de Directie Bedrijfsvoering. Middels deze desalderingen worden 7 miljoen euro aan extra ontvangsten ingezet als dekking van de meerkosten bij de externe inhuur en de Shared Service Organisaties (SSO).

Niet-kaderrelevant
Meevaller belasting- en invorderingsrente
De realisatiecijfers van de belasting- en invorderingsrente waren afgelopen maanden hoger dan verwacht en daarom wordt meer belasting- en invorderingsrente verwacht dan eerder geraamd.

Dividenden financiële staatsdeelnemingen
De dividendraming wordt aangepast aan de meest recente informatie over het dividend van de financiële staatsdeelnemingen, als gevolg van de huidige marktomstandigheden.

Actualisatie rentestand GLF
Dit betreft een actualisatie van de rentestand van de uitstaande leningen onder de Greek Loan Facility (GLF).

Niet-EMU-saldorelevant
Schaderestituties en herverzekerde schade ekv
Dit betreft een bijstelling van de herverzekeringsinkomsten van de ekv en een hogere recuperatie van schadebedragen uit de ekv. Bij schadezaken na 2019 is dit niet relevant voor het EMU-saldo.

Nationale Schuld

IXA NATIONALE SCHULD: UITGAVEN

In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**43.109**
Niet-kaderrelevant	*– 133*
Rentelasten kasbeheer	29
Rente vaste schuld	27
Rente vlottende schuld	– 189
Niet-EMU-saldorelevant	*103*
Aflossing vaste schuld	151
Rentelasten kasbeheer	– 48
Stand Najaarsnota	**43.079**

IXA NATIONALE SCHULD: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**77.962**
Niet-kaderrelevant	*1*
Rentebaten kasbeheer	1
Ontvangsten bij voortijdige beëindiging	1
Niet-EMU-saldorelevant	*– 4.962*
Ontvangen aflossingen	16
Mutatie in rekening courant en deposito	– 2.005
Mutatie vlottende schuld	– 2.973
Stand Najaarsnota	**73.001**

Uitgaven
Niet-kaderrelevant
Rentelasten kasbeheer
De rentelasten uit hoofde van het kasbeheer (voor zover niet-kaderrelevant) vallen naar verwachting 29 miljoen euro hoger uit dan eerder geraamd. Deze bijstelling is het gevolg van het bijwerken van definitieve realisaties.

Rente vaste schuld
De rentelasten op de vaste schuld vallen naar verwachting 27 miljoen euro hoger uit dan eerder geraamd. Dit is het gevolg van hoger dan geraamde effectieve rentepercentages bij de uitgifte van vaste schuld.

Rente vlottende schuld
De rentelasten op de vlottende schuld vallen naar verwachting 189 miljoen euro lager uit dan eerder geraamd als gevolg van een kleiner dan geraamde uitgifte van vlottende schuld.

Niet-EMU-saldorelevant
Aflossing vaste schuld
De aflossing van de vaste schuld valt naar verwachting 151 miljoen euro hoger uit dan eerder geraamd vanwege niet-reguliere aflossingen (inkoop) van bestaande vaste schuld.

Rentelasten kasbeheer
De rentelasten uit hoofde van het kasbeheer (voor zover niet-EMU-saldo-relevant) vallen naar verwachting 48 miljoen euro lager uit dan eerder geraamd. Dit wordt veroorzaakt door een bijstelling in de raming van de rekening courant en deposito die de sociale fondsen gedurende het lopende jaar zullen aanhouden in de schatkist.

Ontvangsten
Niet-kaderrelevant
Ontvangsten bij voortijdige beëindiging
Als gevolg van vervroegde aflossing van leningen binnen het kasbeheer en niet-reguliere aflossingen (inkoop) van staatsobligaties is er 1 miljoen euro aan ontvangsten gerealiseerd.

Rentebaten kasbeheer
De rentebaten uit hoofde van het kasbeheer vallen naar verwachting 1 miljoen euro hoger uit dan eerder geraamd. Deze bijstelling is het gevolg van het bijwerken van definitieve realisaties.

Niet-EMU-saldorelevant

Ontvangen aflossingen

Op basis van de huidige standen wordt verwacht dat de aflossingen op leningen die door agentschappen en rechtspersonen met een wettelijke taak (RWT's) in het kader van schatkistbankieren zijn afgesloten 16 miljoen euro hoger zullen uitvallen dan eerder geraamd.

Mutatie in rekening courant en deposito

Uit de geactualiseerde raming van de uitgaven en inkomsten van de sociale fondsen blijkt dat zij naar verwachting minder middelen in de schatkist zullen aanhouden dan waarmee eerder rekening werd gehouden. Dit leidt tot een neerwaartse bijstelling van 2 miljard euro van de raming van de mutatie van het totale saldo van de rekeningen-courant en deposito's in de schatkist.

Mutatie vlottende schuld

De mutatie van de vlottende schuld valt naar verwachting 3 miljard euro lager uit dan verwacht. Vanwege de neerwaartse bijstelling van het geraamde kastekort in het lopende jaar wordt er naar verwachting minder vlottende schuld uitgegeven.

Defensie (inclusief Defensiematerieelbegrotingsfonds)

Defensie

X DEFENSIE: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**23.336**
Meevallers	*– 17*
Onderuitputting	– 17
Overboekingen met andere begrotingen	*– 113*
Overboekingen met Defensiematerieelbegrotingsfonds	– 75
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 38
Technisch	*19*
Herschikkingen en desalderingen	19
Niet-kaderrelevant	*– 269*
Bijstelling affinanciering militaire pensioenen	– 269
Stand Najaarsnota	**22.956**

X DEFENSIE: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**437**
Technisch	*19*
Herschikkingen en desalderingen	19
Stand Najaarsnota	**455**

Uitgaven
Meevallers
Onderuitputting
Er doet zich 17 miljoen euro aan onderuitputting voor op de Defensiebegroting. Dit wordt veroorzaakt door verscheidene kleine meevallers op personeelsbudgetten verdeeld over de Defensiebegroting. Het gaat onder andere om onderbesteding op eigen personeel en inhuurkrachten, en minder besteding op gereedstelling.

Overboekingen met andere begrotingen
Overboekingen met Defensiematerieelbegrotingsfonds (DMF)
Er zijn diverse overboekingen gedaan van en naar het DMF. Het betreft onder andere een overboeking van de defensiebegroting naar het DMF van circa 35 miljoen euro ter compensatie van een eerdere bijdrage uit het DMF aan een nieuw civiel-militair waarschuwingssysteem.[2] Verder wordt er vanwege personeelstekorten bij Defensie circa 24 miljoen euro aan onderhoudswerkzaamheden niet door de eigen werkplaatsen uitgevoerd, maar uitbesteed aan derden. Omdat uitbesteed onderhoud wordt gezien als instandhoudingsbudget binnen het DMF, wordt dit budget overgeheveld vanaf de Defensiebegroting.

[2] Kamerstukken II, 2025/2026, 29 517 nr. 273

Overige overboekingen met andere begrotingen
Er zijn diverse overboekingen gedaan met andere begrotingen. Zo wordt er onder andere circa 27 miljoen euro overgeheveld naar het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het betreft grotendeels middelen voor de uitvoering van Bewaken en Beveiligen door de Koninklijke Marechaussee die niet tot besteding zijn gekomen, en een vergoeding voor een deel van de gemaakte kosten voor specifieke operationele inzet van de politie. Daarnaast hevelt Defensie 10 miljoen euro over naar het ministerie van Binnenlandse Zaken voor gemaakte kosten voor gezamenlijke bedrijfsvoering en huisvesting.

Technisch
Herschikkingen en desalderingen
Deze post betreft onder meer hogere uitgaven van 9,5 miljoen euro op het budget voor brandstofkosten door gestegen brandstofprijzen als gevolg van de geopolitieke spanningen. Deze uitgaven worden ingepast door hogere ontvangsten uit het internationale samenwerkingsverband EDIRPA voor de verwerving van materieel, waarbij Duitsland hogere ontvangsten aan Nederland gaat uitkeren. Verder zijn er defensiebreed voor circa 9 miljoen euro aan hogere uitgaven op verschillende onderdelen. Deze zijn ingepast door hogere verrekeningen voor het gebruik van tolken voor onder andere de opleiding van Oekraïense militairen. Dit is moeilijk te plannen aangezien de behoefte van Oekraïne voor het opleiding van militairen kan verschillen. Verder zijn er hogere ontvangsten voor energie voor o.a. de US Army Garrison en de participatie van Defensie aan het windpark Maasvlakte. Zie ook toelichting «Technisch» bij ontvangsten.

Niet-kaderrelevant
Bijstelling affinanciering militaire pensioenen
Eind 2026 zal Defensie de begrotingsgefinancierde militaire pensioenen opgebouwd voor 1 juni 2001 op kapitaaldekkingsbasis financieren bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Hiervoor dient Defensie voor 31-12-2026 de netto contante waarde van de toekomstige begrotingsgefinancierde pensioenuitkeringen in één keer te betalen aan het ABP. De reservering die hiervoor is getroffen op de Defensiebegroting bedraagt momenteel 8,73 miljard euro en is voor het laatst geactualiseerd bij Miljoennennota 2027 (peildatum 30-06-2026). Per peildatum 30-09-2026 wordt voorzien dat er 269 miljoen euro minder benodigd is voor de affinanciering van de militaire pensioenen. Hierdoor komt de voorlopige inkoopsom uit op 8,46 miljard euro.

Ontvangsten
Technisch
Herschikkingen en desalderingen
Deze post betreft onder meer 9,5 miljoen euro hogere ontvangsten uit het internationale samenwerkingsverband EDIRPA voor de verwerving van materieel, waarbij Duitsland hogere ontvangsten aan Nederland gaat uitkeren. De meerontvangsten zijn aangewend om 9,5 miljoen euro aan hogere brandstofkosten te dekken. Verder zijn er circa 9 miljoen euro meerontvangsten als gevolg van hogere verrekeningen voor het gebruik van tolken voor onder andere de opleiding van Oekraïense militairen.
Dit is moeilijk te plannen aangezien de behoefte van Oekraïne voor het opleiding van militairen kan verschillen. Verder zijn er hogere ontvangsten voor energie voor onder andere de US Army Garrison en de participatie van Defensie aan het windpark Maasvlakte. Dit bedrag wordt ingezet voor verscheidene defensiebrede uitgaven die hoger uitvielen dan verwacht. Zie ook toelichting «Technisch» bij uitgaven.

Defensiematerieelbegrotingsfonds

K DEFENSIEMATERIEELBEGROTINGSFONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**13.127**
Intensiveringen	*200*
Bijdrage Defensie naar voren halen	200
Overboekingen met andere begrotingen	*– 47*
Overboekingen met Defensiebegroting	75
Overboeking met het ministerie van Economische Zaken	– 100
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 22
Technisch	*9*
Herschikkingen en desalderingen	9
Stand Najaarsnota	**13.289**

K DEFENSIEMATERIEELBEGROTINGSFONDS: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**172**
Technisch	*9*
Herschikkingen en desalderingen	9
Stand Najaarsnota	**181**

Uitgaven

Intensiveringen

Bijdrage Defensie naar voren halen

Op 3 november heeft het kabinet de Kamerbrief Aanpassingen Belastingplan en box 3 naar de Kamer verzonden. Deze brief heeft ook gevolgen voor de Defensiebegrotingen. Deze bestaan uit twee componenten. Enerzijds is er 100 miljoen euro uit 2027 naar 2026 geschoven om een overboeking aan EZK voor het defensie investeringsfonds binnen Invest-NL te financieren (zie Overboekingen met het ministerie van Economische Zaken). Ook is er 100 miljoen euro naar 2026 geschoven op het project 'Verwerving Maritime Strike'.

Overboekingen met andere begrotingen

Overboekingen met Defensiebegroting

Er zijn diverse overboekingen gedaan van en naar het DMF. Het betreft onder andere een overboeking van de defensiebegroting naar het DMF van circa 35 miljoen euro ter compensatie van een eerdere bijdrage uit het DMF aan een nieuw civiel-militair waarschuwingssysteem.[3] Verder wordt er vanwege personeelstekorten bij Defensie circa 24 miljoen euro aan onderhoudswerkzaamheden niet door de eigen werkplaatsen uitgevoerd, maar uitbesteed aan derden. Uitbesteed onderhoud wordt gezien als instandhoudingsbudget binnen het DMF, daarom wordt dit budget overgeheveld vanaf de Defensiebegroting.

[3] Kamerstukken II, 2025/2026, 29 517 nr. 273

Overboeking met het ministerie van Economische Zaken
Dit betreft een bijdrage van Defensie aan het ministerie van Economische Zaken voor 100 miljoen euro in 2026. Deze middelen zullen beschikbaar worden gesteld aan Invest-NL voor het oprichten van een defensie investeringsfonds met als doel de toegang tot risicodragend kapitaal voor innovatieve dual-use ondernemingen in het defensie- en veiligheidsdomein in de latere groeifase te verbeteren.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Er zijn diverse overboekingen gedaan met andere begrotingen. Zo stelt Defensie 16 miljoen euro beschikbaar aan het ministerie van Economische Zaken om de chemische, biologische, radiologische en nucleaire (CBRN) testactiviteiten van TNO in stand te houden. Het behouden van de testcapaciteit is van belang voor de kwaliteitstoetsing, verwerving en vervanging van CBRN-materieel. Ook wordt 5 miljoen euro overgeheveld naar het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap voor het aanvullen van het onderzoeksprogramma «Defensie NWO» dat door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek wordt uitgevoerd. Dit ten behoeve van het versterken en verbreden van de Defensie kennisbasis op het gebied van Ruimtetechnologie.

Technisch
Herschikkingen en desalderingen
Deze post betreft onder andere circa 6 miljoen euro aan hogere uitgaven voor het op peil brengen van de voorraad materiaal dat benodigd was bij gedelegeerde onderhoudswerkzaamheden van de marine aan patrouilleschepen in 2025. Ter vergoeding van deze werkzaamheden heeft de marine in 2026 voor circa 6 miljoen euro ontvangen. Deze wordt ingezet om de voorraden aan te vullen. Verder worden er voor circa 3 miljoen euro hogere uitgaven verwacht op de instandhoudingsuitgaven door hoger dan verwachte onderhoudskosten doordat de prijzen van materiaal en aannemers zijn gestegen. Deze worden ingepast door meerontvangsten uit vastgoed en infrastructuur wat Defensie in medegebruik heeft. Hieronder vallen o.a. legerplaats Budel, landingsrechten Eindhoven Airport en het Nationaal Militair Museum. Zie ook toelichting «Technisch» bij ontvangsten.

Ontvangsten
Technisch
Herschikkingen en desalderingen
Ter compensatie van gedelegeerde werkzaamheden aan patrouilleschepen in 2025 ontvangt de marine in 2026 voor circa 6 miljoen euro aan vergoeding. Deze wordt ingezet voor het op peil brengen van de voorraad materiaal dat benodigd was bij deze onderhoudswerkzaamheden. Verder zijn er voor circa 3 miljoen euro meerontvangsten uit vastgoed en infrastructuur wat Defensie in medegebruik heeft. Hieronder vallen o.a. legerplaats Budel, landingsrechten Eindhoven Airport en het Nationaal Militair Museum. Deze inkomsten worden ingezet voor hoger dan verwachte onderhoudskosten op de instandhoudingskosten. Zie ook toelichting «Technisch» bij uitgaven.

Infrastructuur en Waterstaat (inclusief Mobiliteitsfonds en Deltafonds)

Infrastructuur en Waterstaat

XII INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**4.100**
Meevallers	*– 66*
Meevaller Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)	– 4
Meevaller Nationaal Groeifonds project UPPWATER	– 13
Zomerticket NS	– 37
Overige meevallers	– 12
Tegenvallers	*15*
Tegenvaller dienstverlening bedrijfsvoering	4
Tegenvaller Werkkostenregeling (WKR)	4
Overige tegenvallers	7
Overboekingen met andere begrotingen	*– 194*
Overboeking Sandbox	– 4
Overboeking Decentrale Spoor- en Tramdiensten	– 31
Overboeking zomerticket NS	– 47
Overboeking Regionaal Studenten OV	– 86
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 27
Technisch	*31*
Technisch	31
Stand Najaarsnota	**3.887**

XII INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**612**
Technisch	*31*
Technisch	31
Stand Najaarsnota	**642**

Uitgaven

Meevallers

Meevaller Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)

Dit betreft een meevaller van 4 miljoen euro op de personele uitgaven van de ILT als gevolg van de vertraagde ingroei op nieuwe taken, een selectieve vacaturestop en het voorsorteren op de taakstellingen.

Meevaller Nationaal Groeifonds project UPPwater

Dit betreft een verlaging van het subsidiebudget van 13,2 miljoen euro van de subsidie NGF UPPwater. Dit komt doordat de doorlooptijd voor het openstellen van de subsidieregelingen Pilotprojecten en Demonstratieprojecten langer heeft geduurd dan verwacht.

Zomerticket NS
De uitgaven op het NS-zomerticket vallen lager uit. Een deel van deze middelen wordt overgeheveld naar het Mobiliteitsfonds (47 miljoen euro). Het overige deel (37 miljoen euro) vloeit terug naar het generale beeld. De definitieve vaststelling van de kosten voor het zomerticket vindt in 2027 plaats.

Overige meevallers
Er is voor 11,6 miljoen euro aan overige meevallers. Er is voor 1,9 miljoen aan onderuitputting op personele uitgaven, omdat er is voorgesorteerd op de taakstellingen en IenW terughoudend is geweest met het uitgeven van apparaatsbudgetten. Daarnaast is er een meevaller van 1,8 miljoen euro doordat er minder uitbestedingsopdrachten bij Technichal Support Organisations (TSO's) zijn uitgezet en de Europese aanbesteding TSO Nucleaire beveiliging gunning later verleend is dan gepland. Verder zijn er een aantal kleine meevallers waardoor het totaal aan overige meevallers optelt tot 11,6 miljoen euro.

Tegenvallers
Tegenvaller dienstverlening bedrijfsvoering
De kosten voor de IenW brede dienstverlening bedrijfsvoering vallen 4,1 miljoen euro hoger uit dan verwacht. Om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen, is vanwege aanvullende wettelijke taken en langdurig verzuim tijdelijk externe inzet noodzakelijk.

Tegenvaller Werkkostenregeling (WKR)
Er is een tegenvaller van 4 miljoen euro op de Werkkostenregeling (WKR) voor de eindheffing over vergoedingen en verstrekkingen aan medewerkers die buiten de fiscale vrije ruimte vallen.

Overige tegenvallers
Er is in totaal 7 miljoen euro aan overige tegenvallers. Hieronder valt een tegenvaller van 2,6 miljoen euro op materiële uitgaven personeel en voor ICT en de bijdragen aan Shared Service Organisations (SSO's) en meerdere kleine mutaties.

Overboekingen met andere begrotingen
Overboeking Sandbox
Dit betreft een bijdrage van 4,1 miljoen euro aan JenV voor Sandbox (een proeftuin voor een data fusion center). Het Programma Bescherming Noordzee Infrastructuur (PBNI) gebruikt de Sandbox als testomgeving om informatie over veiligheid en dreigingen op de Noordzee te combineren en analyseren.

Overboeking Decentrale Spoor- en Tramdiensten
Dit betreft een overboeking naar het Provinciefonds ten behoeve van de Decentrale Uitkering (DU) Decentraal Spoor. Dit is een jaarlijkse overboeking naar het Provinciefonds voor een bijdrage aan medeoverheden voor exploitatietekorten op gedecentraliseerde spoorlijnen. IenW levert voor de dekking van het exploitatie- of beheertekort van de betreffende decentrale spoor- en tramdiensten een bijdrage, die dit jaar 30,8 miljoen euro bedraagt. Het betreft een DU voor vier provincies, namelijk Overijssel, Drenthe, Limburg en Utrecht.

Overboeking zomerticket NS
De uitgaven op het NS-zomerticket vallen lager uit. Een deel van deze middelen wordt overgeheveld naar het Mobiliteitsfonds (47 miljoen euro). Het overige deel (37 miljoen euro) vloeit terug naar het generale beeld. De definitieve vaststelling van de kosten voor het zomerticket vindt in 2027 plaats.

Overboeking Regionaal Studenten OV
Er wordt 85,6 miljoen euro overgeboekt naar het Provinciefonds ten behoeve van de DU regionaal openbaar vervoer studentenreisproduct 2026. Bij Voorjaarsnota 2026 zijn als gevolg van het amendement Grinwis middelen toegevoegd aan dit artikel ten behoeve van de verbetering van het openbaar vervoer. Met deze mutatie wordt een deel van die middelen overgeboekt naar het Provinciefonds om de regionale vervoerders te compenseren voor het wegvallen van inkomsten als gevolg van de herijking van de vergoeding voor het studentenreisproduct.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Onder overige overboekingen vallen verschillende kleine overboekingen die samen optellen tot 26,7 miljoen euro. Hieronder valt onder andere een overboeking van 2,7 miljoen euro naar EZK voor het IenW-aandeel voor de Subsidie Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie en een overboeking van 2 miljoen euro naar LVVN voor de uitvoeringskosten van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Technisch
Dit betreft 30,7 miljoen euro aan desalderingen met de ontvangstenkant. Deze mutaties hebben netto geen effect op de begroting. Daarnaast betreft dit verschillende herschikkingen binnen de begroting.

Ontvangsten
Technisch
Dit betreft 30,7 miljoen euro aan desalderingen met de uitgavenkant. Deze mutaties hebben netto geen effect op de begroting.

Mobiliteitsfonds

MOBILITEITSFONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**11.156**
Meevallers	*28*
Saldo Mobiliteitsfonds	28
Overboekingen met andere begrotingen	*– 54*
Overboeking zomerticket NS	47
BCF Afdracht Reservering Kleine Maatregelen	– 6
BCF Afdracht KTM 2 MRE	– 8
BCF Afdracht Maatregelenpakket Amersfoort	– 8
BCF Afdracht Mobiliteitspakketten	– 30
BCF Afdracht Woningbouw op Korte Termijn (WoKT)	– 46
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 3
Technisch	*126*
Technisch	126

In miljoenen euro	2026
Stand Najaarsnota	**11.256**

MOBILITEITSFONDS: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**632**
Tegenvallers	*– 160*
Saldo Mobiliteitsfonds	– 160
Technisch	*126*
Technisch	126
Stand Najaarsnota	**598**

Uitgaven

Meevallers

Saldo Mobiliteitsfonds

In 2026 is er aan de uitgavenkant een overschrijding van 27,5 miljoen euro. Door misgelopen ontvangsten (159,6 miljoen euro), is er per saldo een overschrijding van 187,2 miljoen euro op het Mobiliteitsfonds. Zie hiervoor aanvullend de toelichting aan de ontvangstenkant.

De overschrijding aan de uitgavenkant komt voornamelijk door diverse vertragingen en versnellingen binnen het MF (met name op PHS en ERTMS). Daartegenover staat dat de uitgaven op het NS-zomerticket lager uitvallen. Een deel van deze middelen wordt overgeheveld naar het Mobiliteitsfonds (47 miljoen euro). Hiervan wordt 37 miljoen euro afgeboekt als onderuitputting, omdat deze middelen zeker niet meer tot besteding komen dit jaar. De definitieve vaststelling van de kosten voor het zomerticket vindt in 2027 plaats.

Overboekingen met andere begrotingen

Overboeking zomerticket NS

De uitgaven op het NS-zomerticket vallen lager uit. Een deel van deze middelen wordt overgeheveld naar het Mobiliteitsfonds (47 miljoen euro). Hiervan wordt 37 miljoen euro afgeboekt als onderuitputting, omdat deze middelen zeker niet meer tot besteding komen dit jaar. De definitieve vaststelling van de kosten voor het zomerticket vindt in 2027 plaats.

BCF Afdracht Reservering Kleine Maatregelen

Dit betreft de afdracht aan het BTW-compensatiefonds in het kader van de reservering Kleine Maatregelen. In 2026 is in totaal 71,9 miljoen euro aan de regio's uitbetaald. De BTW-afdracht voor 2026 bedraagt 6,1 miljoen euro.

BCF Afdracht KTM 2 MRE

Dit betreft de afdracht aan het BTW-compensatiefonds in het kader van Korte Termijn Maatregelenpakket (KTM) 2 Metropoolregio Eindhoven (MRE). In 2026 is in totaal 44,5 miljoen euro aan de regio's uitbetaald. De BTW-afdracht voor 2026 bedraagt 7,6 miljoen euro.

BCF Afdracht Maatregelenpakket Amersfoort

Dit betreft de afdracht aan het BTW-compensatiefonds in het kader van Maatregelenpakket Amersfoort, Nijkerk en Leusden. In 2026 is in totaal 50 miljoen euro aan de regio's uitbetaald. De BTW-afdracht voor 2026 bedraagt 8,4 miljoen euro.

BCF Afdracht Mobiliteitspakketten
Dit betreft de afdracht aan het BTW-compensatiefonds in het kader van de Tijdelijke Regeling Mobiliteitspakketten. In 2026 is in totaal 166,1 miljoen euro aan gemeenten uitbetaald. De BTW-afdracht bedraagt 29,6 miljoen euro.

BCF Afdracht Woningbouw op Korte Termijn
Dit betreft de afdracht aan het BTW-compensatiefonds in het kader van de Regeling specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur. De BTW-afdracht bedraagt 46 miljoen euro.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit betreft een aantal kleine overboekingen van en naar het Mobiliteitsfonds. Dit zijn voornamelijk afdrachten aan het BTW-compensatiefonds.

Technisch
Deze post bevat herschikkingen en lopende actualisaties van diverse programma's en projecten binnen het Mobiliteitsfonds. Er is bij de 2e suppletoire begroting kritisch gekeken naar de uitgavenramingen voor alle artikelen. Hierdoor hebben er diverse programmawijzigingen binnen het Mobiliteitsfonds plaatsgevonden. Dit wordt verrekend met de ontvangstenkant.

Ontvangsten
Tegenvallers
Saldo Mobiliteitsfonds
Aan de ontvangsten kant van het Mobiliteitsfonds is er sprake van een nadelig saldo van 159,6 miljoen euro. In totaal (uitgaven en ontvangsten) is er sprake van overschrijding (nadelig saldo) van 187,1 miljoen euro op het Mobiliteitsfonds.

Een grote oorzaak van de overschrijding op het Mobiliteitsfonds komt doordat er in 2026 naar verwachting minder tolontvangsten zijn ontvangen dan begroot. Hierdoor ontstaat een tegenvaller van circa 97,8 miljoen euro. Deels betreft dit niet-binnengekomen tolontvangsten uit eerdere jaren die doorgeschoven zijn in de tijd. De verwachting was dat de tolontvangsten dit jaar hoger zouden zijn, waarmee je het saldo van eerdere jaren kan compenseren. In de begroting zijn ramingen opgenomen van voorafgaand aan de start van de tolheffing; deze zijn volledig gebaseerd op verwachtingen en niet op praktijkervaringen. Het aantal weggebruikers op de A24 is in de praktijk vooralsnog lager dan vooraf werd verwacht. Daarnaast is de naleving van de tolplicht beter dan vooraf verwacht, waardoor er minder herinneringskosten/ kosten na aflopen betaaltermijn zijn geïncasseerd.

Ook vallen de ontvangsten met betrekking tot de hogesnelheidslijn (HSL)-heffing 31,3 miljoen euro lager uit dan begroot. Dit komt doordat de laatste factuur over 2026 pas eind december bekend is en de betaling daarvan pas in 2027 zal gaan plaatsvinden. Als laatste komen er bij Rijkswaterstaat (RWS) in totaal 30,5 miljoen euro minder ontvangsten binnen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een geschil met de gemeente Amsterdam over de ligging van de groutankers van de Gaasperdammertunnel bij het project A1/6/9 Schiphol-Amsterdam-Almere. Hierdoor is de gemeente niet bereid om te betalen.

Technisch
Deze post bevat herschikkingen en lopende actualisatie van diverse programma's en projecten binnen het Mobiliteitsfonds. Er is bij de 2e suppletoire begroting kritisch gekeken naar de ontvangstenramingen voor alle artikelen. Hierdoor hebben er diverse programmawijzigingen binnen het Mobiliteitsfonds plaatsgevonden. Dit wordt verrekend met de uitgavenkant.

Deltafonds

DELTAFONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**2.046**
Tegenvallers	*1*
Saldo Deltafonds	1
Overboekingen met andere begrotingen	*5*
Natuurherstel grote wateren	5
Overige overboekingen met andere begrotingen	0
Technisch	*0*
Technisch	0
Stand Najaarsnota	**2.053**

DELTAFONDS: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**182**
Meevallers	*1*
Saldo Deltafonds	1
Technisch	*0*
Technisch	0
Stand Najaarsnota	**184**

Uitgaven
Tegenvallers
Saldo Deltafonds
Aan de uitgavenkant van het Deltafonds is er sprake van een nadelig saldo van 1 miljoen euro. In totaal (uitgaven en ontvangsten) is er geen sprake van overschrijding of onderuitputting.

Overboekingen met andere begrotingen
Natuurherstel grote wateren
Dit betreft een overboeking van 4,7 miljoen euro van LVVN aan IenW ten behoeve van drie projecten onder het programma Natuurherstel Grote Wateren: Zandsuppletie Galgeplaat, Zeegrasherstel Oosterschelde en Rietontwikkeling Zwarte meer/Ketelmeer.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Dit zijn een aantal kleine overboekingen van en naar het Deltafonds, per saldo bedraagt de post 0. Onder andere een overboeking van circa 1,3 miljoen euro naar het BTW-compensatiefonds in het kader van een

door IenW te verstrekken specifieke uitkering aan de Provincie Friesland ten behoeve van de voltooiing van de vismigratierivier bij Kornwerderzand voor de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). Maar ook een overboeking van circa 1 miljoen euro van IenW naar het Deltafonds voor de beschikking voor het uitvoeren van het onderzoeksprogramma 2026 voor de water en bodemopgaven.

Technisch
Deze post bevat technische herschikkingen en lopende actualisatie van diverse programma's en projecten binnen het Deltafonds. Er is bij de 2e suppletoire begroting kritisch gekeken naar de uitgavenramingen voor alle artikelen. Hierdoor hebben er diverse programmawijzigingen binnen het Deltafonds plaatsgevonden. Dit wordt verrekend met de ontvangstenkant. Per saldo bedraagt dit minder dan 0,5 miljoen euro.

Ontvangsten
Meevallers
Saldo Deltafonds
Aan de ontvangstenkant van het Deltafonds is er sprake van een voordelig saldo van 1 miljoen euro. In totaal (uitgaven en ontvangsten) is er geen sprake van overschrijding of onderuitputting.

Technisch
Deze post bevat herschikkingen en lopende actualisatie van diverse programma's en projecten binnen het Deltafonds. Er is bij de 2e suppletoire begroting kritisch gekeken naar de ontvangstenramingen voor alle artikelen. Hierdoor hebben er diverse programmawijzigingen binnen het Deltafonds plaatsgevonden. Dit wordt verrekend met de uitgavenkant. Per saldo bedraagt dit minder dan 0,5 miljoen euro.

Economische Zaken en Klimaat (inclusief Nationaal Groeifonds, Klimaat en Groene Groei en Klimaat- en energiefonds)

Economische Zaken en Klimaat

XIII ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**3.236**
Meevallers	*– 43*
Meevallers	– 43
Tegenvallers	*13*
Tegenvallers	13
Overboekingen met andere begrotingen	*131*
Defensiefonds Invest-NL	100
Overige overboekingen met andere begrotingen	31
Technisch	*0*
Technisch	0
Stand Najaarsnota	**3.338**

XIII ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**613**
Meevallers	*2*
Meevallers	2
Tegenvallers	*– 16*
Ontvangsten High Trust	– 16
Technisch	*0*
Technisch	0
Niet-EMU-saldorelevant	*– 45*
Niet-EMU-saldorelevant	– 45
Stand Najaarsnota	**555**

Uitgaven

Meevallers

Diverse relatief kleine meevallers komen uit op een saldo van – 43 miljoen euro. Het gaat hierbij onder andere om onderuitputting op de Publiek-Private Samenwerking innovatieregeling (-9 miljoen euro), het Nationaal Groeifondsproject PhotonDelta (-7,7 miljoen euro) en onderuitputting op het Nationaal Groeifondsprojectproject HealthRI (-5,5 miljoen euro).

Tegenvallers

Diverse relatief kleine tegenvallers komen uit op een saldo van 13 miljoen euro. Het gaat hierbij onder andere om een aanvullende liquiditeitsbehoefte van de European Space Agency (6 miljoen euro) en een tegenvaller op het centrale materiële budget (4,9 miljoen euro).

Overboekingen met andere begrotingen
Defensiefonds InvestNL
Voor het opschalen van middelgrote bedrijven en scale-ups in de defensie-industrie richten Defensie en InvestNL samen een investeringsfonds op waarbij InvestNL en Defensie beide 100 miljoen euro inleggen. Omdat Defensie geen relatie heeft met InvestNL loopt dit via de EZ-begroting en wordt 100 miljoen euro overgeboekt.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Deze post bestaat uit diverse overboekingen met andere begrotingen. Zo wordt er bijvoorbeeld 16 miljoen overgeheveld van Defensie naar EZ ten behoeve van de realisatie van een Chemische, Biologische, Radiologische en Nucleaire faciliteit van TNO.

Technisch
Onder deze post vallen gelijktijdige aanpassingen van ontvangsten en uitgaven, en herschikkingen binnen de begroting van EZ.

Ontvangsten
Meevallers
Diverse relatief kleine meevallers komen uit op een saldo van 2 miljoen euro.

Tegenvallers
Ontvangsten High Trust
De boete-opbrengsten van de Autoriteit Consument en Markt vallen 16 miljoen euro lager uit dan bij de ontwerpbegroting 2027 geraamd.

Niet-EMU-saldorelevant
De terugvorderingsontvangsten vanuit de corona-overbruggingsleningen vallen 45 miljoen euro lager uit dan bij de ontwerpbegroting 2027 geraamd.

Nationaal Groeifonds

L NATIONAAL GROEIFONDS: UITGAVEN

In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**0**
Stand Najaarsnota	**0**

Uitgaven
Er hebben geen mutaties plaatsgevonden op de begroting van het Nationaal Groeifonds.

Klimaat en Groene Groei

XXIII KLIMAAT EN GROENE GROEI: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**13.214**
Meevallers	*– 206*
Onderuitputting overgehevelde middelen Klimaat- en energiefonds	– 137
Overige meevallers	– 69
Tegenvallers	*443*
Bijstelling correctiebedragen SDE+(+)	325
Kapitaalstorting CO2-opslagproject Porthos	118
Overboekingen met andere begrotingen	*– 13*
Overboekingen met andere begrotingen	– 13
Technisch	*0*
Desaldering	0
Overig technisch	0
Niet-EMU-saldorelevant	*244*
Aandelenaankoop kerncentrale Borssele	244
Stand Najaarsnota	**13.682**

XXIII KLIMAAT EN GROENE GROEI: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**2.753**
Meevallers	*49*
Meevallers	49
Technisch	*325*
Onttrekking begrotingsreserve Duurzame energie en klimaattransitie	325
Desaldering	0
Stand Najaarsnota	**3.127**

Uitgaven
Meevallers

Onderuitputting overgehevelde middelen Klimaat- en energiefonds
Bij Najaarsnota wordt 137 miljoen euro aan onderuitputting afgeboekt op overgehevelde middelen uit het Klimaat- en energiefonds. Dit gaat met name over onderuitputting op de middelen voor waterstof (81 miljoen euro), de subsidie Versnelde Klimaatinvesteringen Industrie (VEKI, 20 miljoen euro) en projecten voor kernenergie (18 miljoen euro).

Overige meevallers
De reguliere uitgaven op de KGG-begroting zijn 69 miljoen euro lager dan bij Miljoenennota geraamd. De grootste meevallers treden op bij de Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE, 28 miljoen euro), het waterstofproject Djewels (13 miljoen euro) en inpassingskosten Wind op Zee (13 miljoen euro).

Tegenvallers
Bijstelling correctiebedragen SDE+(+)
Vanwege een rechterlijke uitspraak dient de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland vastgestelde correctiebedragen voor de SDE+(+) met terugwerkende kracht naar beneden bij te stellen. Hierdoor wordt meer SDE+(+)-subsidie uitgekeerd. De middelen (325 miljoen euro) worden volgens bestaande systematiek onttrokken uit de begrotingsreserve Duurzame energie en klimaattransitie.

Kapitaalstorting CO2-opslagproject Porthos
Het CO2-opslagproject Porthos heeft vertraging opgelopen wat tot toegenomen kosten heeft geleid. Via een kapitaalstorting van 118 miljoen euro aan Energie Beheer Nederland (EBN) zorgt KGG dat het project alsnog gerealiseerd kan worden.

Overboekingen met andere begrotingen
Er wordt per saldo 13 miljoen euro overgeboekt naar andere begrotingen. Voor Wind op Zee wordt 9 miljoen euro overgeboekt naar het Mobiliteitsfonds voor ecologische sensoren. Daarnaast wordt er 3 miljoen euro overgeboekt vanaf de begroting van Infrastructuur en Waterstaat voor de openstelling van de Demonstratieregeling Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+) voor circulaire economie. Ten slotte zijn er diverse kleinere overboekingen, waaronder overboekingen voor apparaatskosten van KGG die op de begroting van Economische Zaken en Klimaat worden verantwoord.

Technisch

Desaldering
De extra netbeheersubsidie voor Sint-Eustatius over 2024 is lager vastgesteld, wat leidt tot terugontvangsten op de begroting. Deze ontvangsten worden ingezet voor ophoging van netbeheersubsidies voor Caribisch Nederland in 2026.

Overig technisch
Deze post bevat herschikkingen binnen de KGG-begroting.

Niet-EMU-saldorelevant
Aandelenaankoop kerncentrale Borssele
De Staat heeft een akkoord bereikt met de Zeeuwse medeoverheden over de overname van haar 70%-aandelenbelang in de kerncentrale Borssele. Het doel van de overname is om de kerncentrale na 2033 open te houden. De totale overnamesom is vastgesteld op 244 miljoen euro (niet-EMU-saldorelevant). Deze uitgave is via een Nota van Wijziging verwerkt in de suppletoire begroting september.

Ontvangsten
Meevallers
Meerontvangsten op de SDE(++)-beschikkingen leiden in 2026 tot 40 miljoen euro aan hogere ontvangsten op de KGG-begroting. Daarnaast zijn er terugontvangsten op diverse subsidies (9 miljoen euro), waarvan het grootste deel afkomstig van de Demonstratieregeling Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+).

Technisch
Onttrekking begrotingsreserve Duurzame energie en klimaattransitie
Vanwege een rechterlijke uitspraak dient RVO vastgestelde correctiebedragen met terugwerkende kracht naar beneden bij te stellen. Hierdoor wordt meer SDE+(+)- subsidie uitgekeerd. De middelen (325 miljoen euro) worden onttrokken uit de begrotingsreserve duurzame energie en klimaattransitie volgens bestaande systematiek.

Desaldering
De extra netbeheersubsidie voor Sint-Eustatius over 2024 is lager vastgesteld. Dit leidt tot terugontvangsten op de KGG-begroting, die worden ingezet voor ophoging van netbeheersubsidies voor Caribisch Nederland in 2026.

Klimaat- en energiefonds

KLIMAAT- EN ENERGIEFONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**0**
Stand Najaarsnota	**0**

Uitgaven
Er zijn geen uitgavenmutaties op het Klimaat- en energiefonds.

Ontvangsten
Er zijn geen ontvangsten op het Klimaat- en energiefonds.

Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (inclusief Diergezondheidsfonds)

Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

XIV LANDBOUW, VISSERIJ, VOEDSELZEKERHEID EN NATUUR: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**3.352**
Meevallers	*– 255*
Subsidieregeling Hygiënisatie- en drooginstallaties	– 6
Brongerichte aanpak emissies	– 6
Vrijwillige beëindigingsregeling	– 7
Personeel kerndepartement	– 7
Bijdrage RVO	– 7
Agrarisch natuurbeheer	– 8
Terugtrekkingen Lbv	– 151
Overige meevallers	– 64
Tegenvallers	*38*
Overtekening MGB-regelingen	15
Materieel apparaat	7
Overige tegenvallers	17
Intensiveringen	*5*
Verhoging budget SEL	3
Materieel staatsbosbeheer	2
Ombuigingen	*– 5*
Inzet onverdeelde middelen	– 5
Overboekingen met andere begrotingen	*– 58*
Natuurherstel grote wateren	– 5
Natuurherstelmiddelen provincies	– 35
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 18
Technisch	*0*
Technisch	0
Stand Najaarsnota	**3.077**

XIV LANDBOUW, VISSERIJ, VOEDSELZEKERHEID EN NATUUR: ONTVANGSTEN

In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**231**
Meevallers	*44*
Terugbetalingen voorschotten Lbv	32
Terugontvangsten subsidies	10
Overige meevallers	3
Tegenvallers	*– 48*
Verkoopopbrengsten Grondbank	– 5
Minder terugontvangsten provincies	– 9
Minder ontvangsten RVO	– 25
Overige tegenvallers	– 9
Technisch	*0*
Technisch	0
Stand Najaarsnota	**227**

Uitgaven

Meevallers

Subsidieregeling Hygiënisatie- en drooginstallaties

Er is 6 miljoen euro onderuitputting op de subsidieregeling Hygiënisatie- en drooginstallaties. Bij veel subsidieaanvragen werd er niet voldaan niet aan de voorwaarden, omdat ze niet beschikten over de juiste vergunning.

Brongerichte aanpak emissies

Vanwege beperkte deelname aan de Subsidieregeling brongerichte verduurzaming (Sbv) worden de uitgaven in 2026 met 6,5 miljoen euro naar beneden bijgesteld.

Vrijwillige beëindigingsregeling

De uitgaven in 2026 worden naar beneden bijgesteld met 6,5 miljoen euro, omdat minder uitgaven in dit jaar zullen plaatsvinden dan bij Miljoenennota geraamd.

Personeel kerndepartement

Op het personeelsbudget van LVVN is 6,7 miljoen euro onderuitputting ontstaan in 2026 omdat vacatures vertraagd of niet kunnen worden ingevuld.

Bijdrage RVO

De uitvoeringskosten van de RVO voor LVVN vallen 18 miljoen euro hoger uit dan geraamd in 2026. Dit wordt echter technisch verrekend met 25 miljoen euro ontvangsten vanuit de RVO (zie *Ontvangsten*). Op het uitgavenbudget betekent dit daarom een meevaller van 7 miljoen euro.

Agrarisch natuurbeheer

Op agrarisch natuurbeheer is een netto meevaller van circa 8 miljoen euro. Dit komt voornamelijk door minder uitgaven dan geraamd voor de regeling Pilots Agrarisch Natuurbeheer.

Terugtrekkingen Lbv
Door extra terugtrekkingen uit de landelijke beëindigingsregelingen voor veehouderijen worden de uitgaven met 151 miljoen euro naar beneden bijgesteld. Daarbij gaat het om de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv; 55,0 miljoen euro), de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties met piekbelasting (Lbv-plus; 68,2 miljoen euro) en de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties voor kleine sectoren (Lbv-ks; 27,4 miljoen euro).

Overige meevallers
Dit betreft een aantal kleinere meevallers van in totaal 64 miljoen euro, onder andere door minder animo voor en langer openstellen van subsidieregelingen, zoals bij de subsidieregeling extensivering melkveehouderij (4,4 miljoen euro) en de schadevergoeding PAS-melders (4,3 miljoen euro).

Tegenvallers
Overtekening MGB-regelingen
Voor de MGB-regeling is binnen het staatssteunplafond ruimte om het beschikbare budget te verhogen. De behoefte aan beëindiging van bedrijven is groter dan het beschikbare budget; er liggen onder meer aanvragen waarvoor momenteel onvoldoende budget beschikbaar is. Een ophoging kan bijdragen aan de uitvoering van de bestaande regeling en biedt de mogelijkheid om aanvullende aanvragen nog dit jaar te honoreren. Het budget wordt met 15 miljoen opgehoogd.

Materieel apparaat
De materiële kosten voor het apparaat van LVVN vallen 6,7 miljoen euro hoger uit dan geraamd, dit komt onder andere door tekorten op overheadkosten en hogere reis-, verblijf- en opleidingskosten.

Overige tegenvallers
Dit betreft een aantal kleinere tegenvallers van in totaal 7 miljoen euro. De kosten van subsidieregelingen voor natuur (2,5 miljoen euro) en de aanpak van de mestmarkt (1,5 miljoen euro) zijn hoger uitgevallen.

Intensiveringen
Verhoging budget SEL
LVVN verhoogt het budget voor de Subsidie Emissieloos Landbouwmaterieel (SEL) omdat er meer aanmeldingen zijn dan geraamd.

Materieel staatsbosbeheer
LVVN stelt circa 2 miljoen euro beschikbaar aan Staatsbosbeheer voor de aankoop van extra materieel voor het uitvoeren van natuurbeheer.

Ombuigingen
Inzet onverdeelde middelen
De resterende middelen op het artikel Nog onverdeeld worden gebruikt om de intensiveringen te dekken.

Overboekingen met andere begrotingen
Natuurherstel grote wateren
LVVN boekt circa 5,5 miljoen euro over aan Rijkswaterstaat voor drie specifieke projecten: zandsuppletie Galgeplaat, zeegrasherstel Oosterschelde en rietontwikkeling Zwarte meer/Ketelmeer. Dit zijn maatregelen die genomen worden in het kader van de aanpak grote wateren.

Natuurherstelmiddelen provincies
Deze mutatie betreft verschillende decentralisatie-uitkeringen aan provincies voor natuurherstel en agrarisch natuurbeheer. Het gaat hierbij om een aantal concrete herstelprojecten bij Bargerveen, Westzaan en de Weerribben (21 miljoen euro). Daarnaast gaat het om middelen voor collectieven in het agrarisch natuurbeheer (circa 14 miljoen euro).

Overige overboekingen met andere begrotingen
Deze post bevat een aantal kleinere overboekingen van in totaal 18 miljoen euro. Hieronder vallen onder meer een verrekening van 3,2 miljoen euro tussen EZK en LVVN met betrekking tot gedeelde dienstonderdelen. Daarnaast wordt er 6,3 miljoen euro overgeheveld naar OCW als bijdrage voor wetenschappelijk onderzoek.

Technisch
Het gaat om veel technische herschikkingen binnen of tussen artikelen en een ontvangst vanuit de EU voor agro-ecologie die als uitgave wordt ingezet. Per saldo is dit kleiner dan een half miljoen euro.

Ontvangsten
Meevallers
Terugbetalingen voorschotten Lbv
Door extra terugtrekkingen uit de landelijke beëindigingsregelingen voor veehouderijlocaties wordt er in 2026 voor 31,6 miljoen euro meer aan eerder verleende subsidievoorschotten terugontvangen.

Terugontvangsten subsidies
LVVN ontvangt voor verschillende subsidies meer middelen terug dan geraamd. De ontvangsten worden met 9,6 miljoen euro naar boven bijgesteld.

Overige meevallers
Het gaat om verschillende kleine meevallers, waaronder extra boete-inkomsten vanwege het mestbeleid (0,5 miljoen euro).

Tegenvallers
Verkoopopbrengsten Grondbank
De Nationale Grondbank koopt landbouwgrond op om die grond later mee te nemen in de gebiedsprocessen van de provincies. De verkoopopbrengsten zijn 5 miljoen euro lager dan verwacht, omdat de grond in een later jaar verkocht wordt dan eerder geraamd was.

Minder terugontvangsten provincies
Bij Voorjaarsnota was de verwachting van LVVN dat een deel van de middelen die naar de provincies zijn overgeheveld voor de Maatregel Gerichte Aankoop niet tot besteding zouden komen. Deze terugontvangsten vallen nu 9,5 miljoen euro lager uit.

Minder ontvangsten RVO
De geraamde terugontvangst van 25 miljoen euro vanuit RVO wordt niet gerealiseerd. In plaats daarvan zijn de middelen gebruikt voor de uitvoering van RVO middels een verrekening met het uitgavenbudget, zie *Uitgaven*.

Overige tegenvallers
Het gaat om verschillende kleine tegenvallers van in totaal 9 miljoen euro, zoals minder gebruik van een agrarische schadeverzekering (1,3 miljoen euro) en minder onttrekkingen uit de begrotingsreserve landbouw (0,7 miljoen euro).

Technisch
Het gaat om veel technische herschikkingen binnen of tussen artikelen en een ontvangst vanuit de EU voor agro-ecologie die als uitgave wordt ingezet. Per saldo is dit kleiner dan een half miljoen euro.

Diergezondheidsfonds

DIERGEZONDHEIDSFONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**49**
Niet-kaderrelevant	*5*
Hogere kosten vogelgriep	6
Bijstelling bijdrage GD	– 1
Stand Najaarsnota	**55**

DIERGEZONDHEIDSFONDS: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**88**
Niet-kaderrelevant	*0*
Bijstelling bijdrage LVVN	0
Stand Najaarsnota	**88**

Uitgaven
Niet-kaderrelevant
Hogere kosten vogelgriep
De ruimingsuitgaven na uitbraken van vogelgriep in 2026 vallen 6 miljoen euro hoger uit dan geraamd. Deze kosten komen ten laste van het DGF-saldo.

Bijstelling bijdrage GD
De bijdrage aan de Gezondheidsdienst voor Dieren wordt omlaag bijgesteld met 0,6 miljoen euro.

Ontvangsten
Bijstelling bijdrage LVVN
De bijdrage van LVVN aan het DGF wordt met 0,4 miljoen euro omhoog bijgesteld, dit betekent hogere ontvangsten voor het DGF.

Sociale Zekerheid

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**66.432**
Meevallers	*– 158*
Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)	– 17
Onderuitputting	– 25
Wajong	– 102
Overige meevallers	– 14
Tegenvallers	*299*
Wet op het Kindgebonden Budget (WKB)	152
Kinderopvangtoeslag	71
Toeslagenwet (TW)	66
Overige tegenvallers	9
Intensiveringen	*37*
Nota van Wijziging: 1 jaar uitstel tweede knikpunt WKB	37
Ombuigingen	*– 13*
Dekking Nota van Wijziging: 1 jaar uitstel tweede knikpunt WKB	– 13
Overboekingen met andere begrotingen	*– 13*
Overboeking Gemeentefonds Startbanen	– 4
Overboeking Gemeentefonds Noodfonds Energie	– 10
Overige overboekingen met andere begrotingen	0
Technisch	*8*
Desaldering	8
Overig technisch	0
Niet-EMU-saldorelevant	*2*
Rijksbijdragen	2
Stand Najaarsnota	**66.593**

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**2.689**
Meevallers	*65*
Terugontvangsten uitvoeringskosten UWV	42
Overige meevallers	23
Tegenvallers	*– 110*
Terugontvangsten Wet kindgebonden budget (Wkb)	– 36
Terugontvangsten kinderopvangtoeslag	– 66
Overige tegenvallers	– 8
Technisch	*8*
Desaldering	8

In miljoenen euro	2026
Stand Najaarsnota	**2.652**

Uitgaven

Meevallers

Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)

De uitgaven aan de NOW zijn 17 miljoen euro lager uitgevallen dan verwacht bij de Voorjaarsnota 2026 . Deze uitgaven hebben betrekking op het verleden, de regeling is inmiddels niet meer actief. Uit het jaarverslag van UWV volgt dat de uitgaven in 2025 lager zijn vastgesteld dan eerder geraamd. Deze definitieve realisaties worden nu verwerkt.

Onderuitputting

Op de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is bij Najaarsnota circa 25 miljoen euro aan onderuitputting opgetreden. Dit betreft onder andere 13 miljoen euro aan onderuitputting op loon- en prijsontwikkeling die niet nodig is gebleken. Daarnaast is er 1 miljoen euro vrijval voor het programma Beter Samenwerken. Deze middelen komen dit jaar niet meer tot besteding en worden bij Najaarsnota afgeboekt.

Wajong

De uitkeringslasten van de Wajong zijn met 102 miljoen euro naar beneden bijgesteld. Dit wordt met name veroorzaakt door een lagere gemiddelde uitkering in de oude Wajongregelingen, als het gevolg van een hoger gemiddeld inkomen dat Wajonggerechtigden naast hun uitkering verdienden.

Overige meevallers

Deze post bevat meevallers met een beperkte budgettaire omvang. Zo is er een neerwaartse bijstelling op de Wajong door een daling van de gemiddelde jaaruitkering. Het budget voor gebaar voor Surinaamse ouderen is naar beneden bijgesteld op basis van SVB-realisaties. Bij de Algemene Kinderbijslagwet (AKW) heeft de SVB minder uitgegeven dan was bevoorschot. Daarnaast zijn de uitkeringslasten voor de AKW voor 2026 verlaagd, onder andere door meer terugvorderingen.

Tegenvallers

Wet op het Kindgebonden Budget (WKB)

De uitgaven voor de Wet op het kindgebonden budget (WKB) worden met 152 miljoen euro naar boven bijgesteld. Zowel het voorschot voor toeslagjaar 2026 als de nabetalingen over eerdere jaren vallen op basis van realisatiegegevens hoger uit dan eerder geraamd.

Kinderopvangtoeslag

De uitgaven voor de kinderopvangtoeslag worden met 71 miljoen euro naar boven bijgesteld ten opzichte van de Miljoenennota 2027. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een hoger aantal kinderen dat naar de kinderopvang komt dan verwacht, er gaan met name meer kinderen naar de buitenschoolse opvang. Ook komt het totaal aan nabetalingen over 2025 hoger uit dan eerder geraamd.

Toeslagenwet (TW)

Op basis van uitvoeringsinformatie van UWV is de raming van de TW-uitgaven bijgesteld. Dit resulteert in een opwaartse bijstelling van 66 miljoen euro van de TW-uitgaven in 2026. De opwaartse bijstelling is voor het grootste deel het gevolg van een nabetaling over 2025 van 43 miljoen euro

voor de definitieve afrekening van de uitkeringslasten. Dit komt doordat UWV er eerder vanuit ging dat er een verrekening zou plaatsvinden met de TW als iemand recht had op een vergoeding op basis van de vergoedingsregeling WIA. Echter is besloten dat er geen verrekening zal zijn met de TW wat leidt tot een nabetaling over 2025 aan UWV. De opwaartse bijstelling is een per saldo effect; meer mensen dan eerder verwacht kregen in 2026 TW-aanvullingen maar de gemiddelde uitkeringshoogte was lager dan verwacht.

Overige tegenvallers
Deze post bevat tegenvallers met een beperkte budgettaire omvang. De post betreft onder andere een opwaartse bijstelling voor de uitgaven aan de Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen (AIO) en de regeling Tegemoetkoming Stoffengerelateerde Beroepsziekten (TSB). Daarnaast zijn er bijstellingen voor de regeling Tegemoetkoming Asbestslachtoffers (TAS). Ook zijn er nabetalingen aan het UWV voor uitvoeringskosten over 2025. Tot slot bevat de post een naheffing voor de tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) en afrekeningen voor het kindgebonden budget (WKB) in het buitenland.

Intensiveringen
Nota van Wijziging: 1 jaar uitstel wetsvoorstel 2e knikpunt in de WKB
De invoering van het tweede knikpunt in het kindgebonden budget en de eerste tranche van de envelop 'Versterking van gezinnen' worden met één jaar uitgesteld naar 2028. De budgettaire doorwerking hiervan leidt in 2026 tot respectievelijk 29 miljoen euro besparingsverlies en 9 miljoen euro hogere uitgaven. De budgettaire doorwerking in latere jaren wordt weergegeven in de Nota van Wijziging op de ontwerpbegroting 2027.

Ombuigingen
Dekking Nota van Wijziging: 1 jaar uitstel wetsvoorstel 2e knikpunt in de WKB
Door het uitstel vervalt ook de eerder voorziene verzachting van het hogere afbouwpercentage. Dit leidt in 2026 tot 13 miljoen euro lagere uitgaven. Daarnaast vallen door het uitstel middelen uit de envelop 'Versterking van gezinnen' vrij. Voor proactieve dienstverlening wordt alternatieve dekking ingezet vanuit de SLIM-regeling en artikel 99. De budgettaire doorwerking in latere jaren wordt weergegeven in de Nota van Wijziging op de ontwerpbegroting 2027.

Overboekingen met andere begrotingen
Overboeking Gemeentefonds Startbanen
Er wordt 3,5 miljoen overgeboekt naar het Gemeentefonds voor de uitbreiding van de proeven Startbanen. Hiermee kunnen inburgeringsplichtige statushouders inburgering combineren met betaald werk.

Overboeking Gemeentefonds Noodfonds Energie
Er wordt 10 miljoen euro overgeboekt naar het Gemeentefonds voor het intensiveren van de lokale hulp aan huishoudens in energiearmoede, op basis van gegevens van de stichting Tijdelijk Noodfonds Energie.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Onder deze post vallen diverse overboekingen van en naar andere begrotingshoofdstukken, waaronder voor de arbeidstoeleiding van asielzoekers via Meedoenbalies en het toezicht op de kinderopvang in Caribisch Nederland.

Technisch
Desaldering
Deze post betreft enkele kleine desalderingen (gelijktijdige bijstelling van uitgaven en ontvangsten).

Overig technisch
Deze post bevat budgetneutrale herschikkingen.

Niet-EMU-saldorelevant
Rijksbijdragen
Deze post bestaat uit bijstellingen van rijksbijdragen aan sociale fondsen. De Tegemoetkoming arbeidsongeschikten is naar boven bijgesteld.

Ontvangsten
Meevallers
Terugontvangsten uitvoeringskosten UWV
Op basis van de definitieve realisaties bij het jaarverslag van UWV van 2025, volgt er een terugontvangst op de uitvoeringskosten. Dit komt voornamelijk door een bijstelling van het kostentoerekeningssysteem, waardoor er in de begroting te veel uitvoeringskosten toegerekend zijn aan UWV voor de re-integratie bij de Wajong.

Overige meevallers
Deze post bevat meerdere meevallers met een beperkte budgettaire omvang. De grootste meevallers hangen samen met de definitieve afrekeningen over 2025, waaronder een lagere dan bevoorschotte uitgave voor de kinderbijslag (AKW) en terugontvangsten op de uitvoeringskosten van het UWV en de SVB. Daarnaast zijn er onder andere meevallers bij de afrekeningen van de Inkomensondersteuning Ouderen (IOW) en het gebaar voor Surinaamse ouderen.

Tegenvallers
Terugontvangsten Wet kindgebonden budget (Wkb)
De ontvangsten tot en met augustus komen lager uit dan op basis van het verloop van terugvorderingen in eerdere jaren werd verwacht. Dit geeft aanleiding om de geraamde ontvangsten voor heel 2026 met 36 miljoen euro naar beneden bij te stellen.

Terugontvangsten kinderopvangtoeslag
De kasontvangsten in 2026 blijven tot nu toe achter bij de prognose. Daarom wordt het jaartotaal met 66 miljoen euro naar beneden bijgesteld ten opzichte van eerder geraamd.

Overige tegenvallers
Deze post bevat tegenvallers met een beperkte budgettaire omvang. Het betreft onder andere een neerwaartse bijstelling van de terugontvangsten voor de Toeslagenwet (TW) en de Remigratiewet. Daarnaast zijn er tegenvallers door lagere terugontvangsten bij de Algemene Inkomensvoorziening Ouderen (AIO), de regeling Tegemoetkoming Asbestslachtoffers (TAS) en de regeling Tegemoetkoming Stoffengerelateerde Beroepsziekten (TSB), als gevolg van definitieve afrekeningen met de SVB.

Technisch
Desaldering
Deze post betreft enkele kleine desalderingen (gelijktijdige bijstelling van uitgaven en ontvangsten).

Sociale Verzekeringen

SOCIALE VERZEKERINGEN: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**93.507**
Meevallers	*– 99*
Algemene Ouderdomswet (AOW)	– 89
Overige meevallers	– 10
Tegenvallers	*362*
Ziektewet (ZW)	258
Verlofregelingen	51
Compensatieregeling transitievergoeding langdurige arbeidsongeschiktheid (CRTV LAO)	26
Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA)	25
Overige tegenvallers	1
Overboekingen met andere begrotingen	*– 8*
Overboeking beheer Digipoort	– 2
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 7
Kadercorrecties	*207*
Werkloosheidswet (WW)	210
Ziektewet (ZW)	– 3
Technisch	*0*
Technisch	0
Niet-kaderrelevant	*88*
Sociale lasten	88
Stand Najaarsnota	**94.056**

SOCIALE VERZEKERINGEN: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**296**
Kadercorrecties	*21*
Uitvoeringsfonds voor de overheid (Ufo)	21
Stand Najaarsnota	**317**

Uitgaven

Meevallers

Algemene Ouderdomswet (AOW)

De uitgaven aan de AOW worden in 2026 neerwaarts bijgesteld met 89 miljoen euro. De meevaller kent een aantal oorzaken. Zo is de totale sterfte iets hoger dan eerder geraamd, waardoor het volume lager uitvalt. Daarnaast is de gemiddelde AOW-opbouw lager dan geraamd, omdat het aantal AOW-gerechtigden in het buitenland in verhouding toeneemt. Hun opbouw gemiddeld lager ligt dan die van gerechtigden in Nederland. Een ander effect is dat er sprake is van een kleiner aandeel alleenstaanden dan eerder verwacht.

Overige meevallers
Deze post bevat meevallers met een beperkte budgettaire omvang. Het scholingsbudget WW kent een meevaller vanwege de door UWV toegepaste kwaliteitsbevorderende maatregelen in 2025. Daarnaast worden de uitgaven voor de Algemene nabestaandenwet (Anw) neerwaarts bijgesteld door een lagere gemiddelde uitkeringshoogte. Tot slot zijn er meevallers bij de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) en de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) door een lager aantal uitkeringsjaren dan eerder verwacht.

Tegenvallers
Ziektewet (ZW)
Er wordt een tegenvaller van 258 miljoen euro verwerkt op de Ziektewet. Dit komt grotendeels door een stijging van het aantal ZW-gerechtigden in alle vangnetgroepen, zowel als gevolg van meer instroom als een toename van de ziekteduur.

Verlofregelingen
De uitgaven voor verlofregelingen zijn met 50,6 miljoen euro naar boven bijgesteld. De bijstelling wordt vooral veroorzaakt door een opwaartse bijstelling van 35,1 miljoen voor het zwangerschaps- en bevallingsverlof voor werknemers (WAZO). Een gedeeltelijke verklaring hiervoor is dat vrouwen voor hun zwangerschap vaker werkzaam zijn als werknemer. Daartegenover staat een neerwaartse bijstelling van 4,9 miljoen euro voor Zelfstandige en Zwanger-regeling (ZEZ), doordat binnen de groep werkende zwangeren het aandeel zelfstandigen is gedaald. Daarnaast zijn de uitgaven aan het betaald ouderschapsverlof (WBO) opwaarts bijgesteld met 15,3 miljoen euro en de uitgaven aan het aanvullend geboorteverlof (WIEG) met 5,1 miljoen euro, voor beide geldt dat er meer ouders gebruik hebben gemaakt van de regeling.

Compensatieregeling transitievergoeding langdurige arbeidsongeschiktheid (CRTV LAO)
De uitgave aan de compensatieregeling transitievergoeding langdurig arbeidsongeschiktheid is op basis van uitvoeringsinformatie in het najaar met 25,9 miljoen euro omhoog bijgesteld. Dit wordt verklaard door er meer langdurig arbeidsongeschikten zijn die in aanmerking komen voor de regeling dan eerder geraamd.

Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA)
Dit betreft een per saldo tegenvaller van 25 miljoen euro voortkomend uit een tegenvaller in de Wet Gedeeltelijk Arbeidsgeschikt (WGA) van 103 miljoen euro en een meevaller in de Inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten (IVA) van 78 miljoen euro. Dit betekent dat er minder mensen overgingen van de WGA naar de IVA dan eerder verwacht. Daardoor hangt deze meevaller samen met de tegenvaller in de WGA. Voor de WGA geldt dat de instroom lager is uitgevallen. Doordat de daling in de uitstroom en doorstroom groter is dan de daling in de instroom is er sprake van een tegenvaller op de WGA.

Overige tegenvallers
Deze post bevat twee tegenvallers met een beperkte budgettaire omvang: de uitvoeringsinformatie geeft aanleiding om de verwachte uitgaven voor de compensatieregeling transitievergoeding (CRTV) en de verwachte uitgaven aan de Algemene Nabestaandenwet (Anw)-tegemoetkoming opwaarts bij te stellen.

Overboekingen met andere begrotingen
Overboeking beheer Digipoort
Er wordt 1,5 miljoen euro overgeboekt naar de begroting van BZK voor het beheer van UWV-berichtenstromen door Logius en een portaal in Digipoort in 2025 en 2026.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Onder deze post vallen diverse overboekingen binnen de SZW-begroting tussen hoofdstuk 15 en 40, waaronder een herverdeling van het re-integratiebudget tussen de artikelen Arbeidsongeschiktheid en Wajong op basis van de daadwerkelijke besteding door UWV.

Kadercorrecties
Werkloosheidswet (WW)
Op basis van de uitvoeringsinformatie van UWV zijn de uitgaven aan de Werkloosheidswet (WW) met 210 miljoen euro naar boven bijgesteld. Dit is vooral het gevolg van een gemiddeld hogere uitkeringshoogte en iets hoger aantal uitkeringen dan eerder verwacht. De werkloosheid is de afgelopen jaren geleidelijk toegenomen en neemt de komende jaren naar verwachting geleidelijk toe. Het uitgavenkader wordt gecorrigeerd voor niet-beleidsmatige mutaties in de uitgaven aan de WW.

Ziektewet (ZW)
Het aandeel eigenrisicodragers neemt bij uitzendkrachten beperkt af en bij eindedienstverbanders beperkt toe. Dit resulteert in een neerwaartse plafondcorrectie in 2025 van 3 miljoen euro.

Technisch
Technisch
Deze post bevat budgetneutrale herschikkingen.

Niet-kaderrelevant
Sociale lasten
Op basis van realisaties worden de premies betaald over uitkeringen opwaarts bijgesteld met 88 miljoen euro.

Ontvangsten
Kadercorrecties
Uitvoeringsfonds voor de overheid (Ufo)
De Ufo-ontvangsten zijn met 21 miljoen euro omhoog bijgesteld. De bijstelling wordt veroorzaakt door een hogere verwachting van het aantal overheidswerknemers dat een beroep zal doen op de WW. Deze post heeft betrekking op het verhalen van WW-lasten op overheidswerkgevers die eigenrisicodrager zijn.

Koppeling Uitkeringen

KOPPELING UITKERINGEN: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**0**
Stand Najaarsnota	**0**

Uitgaven
Op de begroting Koppeling Uitkeringen hebben geen veranderingen plaatsgevonden na Miljoenennota 2026.

Zorg

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**38.528**
Meevallers	*– 50*
Vrijval middelen Werk aan Uitvoering CIZ	– 4
Gegevensuitwisseling	– 6
Programma- en uitvoeringskosten V&O-regeling SVB	– 6
Realisatie SOV-regeling	– 9
Overige meevallers	– 26
Tegenvallers	*23*
Meergebruik DigiD	5
Budgetoverschrijding IGJ	4
Vertraging nieuw ICT-systeem CIZ	4
Overige tegenvallers	10
Intensiveringen	*13*
ZonMw programmering	13
Jeugdzorg Caribisch Nederland	1
Ombuigingen	*– 13*
Niet indexeren SPUK stimulering sport	– 4
Niet indexeren brede SPUK	– 6
Overige ombuigingen	– 3
Overboekingen met andere begrotingen	*– 104*
Meergebruik DigiD	– 5
SPUK IZA transformatiemiddelen	– 9
Niet-beoogde jeugdzorgkosten vanwege verblijf	– 12
Hervormingsagenda Jeugd	– 26
Meerkostenregeling Oekraïense ontheemden	– 37
Overige overboekingen met andere begrotingen	– 16
Technisch	*4*
Technisch	4
Niet-kaderrelevant	*12*
Bijstelling Tegemoetkoming Specifieke Zorgkosten	12
Stand Najaarsnota	**38.414**

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**969**
Meevallers	*89*
Vrijval SPUK Integraal Zorgakkoord-doelen 2023	36
Afrekening SPUK Covid	19
Ontvangsten langdurige zorg	11
Vaststelling en afrekening budgetten zorgbreed beleid	9
Afrekening budgetten sport	7
Overige meevallers	7
Tegenvallers	*– 6*
Vaststelling ontvangsten OHW	– 1
Ontvangsten curatieve zorg	– 5
Technisch	*4*
Technisch	4
Stand Najaarsnota	**1.056**

Uitgaven

Meevallers

Vrijval middelen Werk aan Uitvoering CIZ

De ingebruikname van een nieuw ICT-systeem bij het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) loopt vertraging op. Hierdoor valt er 4 miljoen euro vrij op de middelen voor Werk aan Uitvoering.

Gegevensuitwisseling

De middelen voor gegevensuitwisseling laten een verwachte onderuitputting zien van 5,7 miljoen euro. Dit komt onder andere door de vrijval van middelen voor de instellingssubsidie voor MedMij. Daarnaast hebben er minder activiteiten plaatsgevonden bij het toezicht en de testomgeving voor de Europese ruimte voor gezondheidsgegevens (EHDS).

Programma- en uitvoeringskosten V&O-regeling SVB

De programma- en uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) vallen 5,7 miljoen euro lager uit dan verwacht. Dit is het gevolg van een afname van het aantal cliënten (4,4 miljoen euro) en lagere uitvoeringskosten voor regelingen voor verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen (V&O) (1,2 miljoen euro).

Realisatie SOV-regeling

Op basis van uitvoeringsinformatie van het CAK is sprake van een meevaller van 8,5 miljoen euro op de subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden (SOV), waarvan 2,8 miljoen euro op de SOV-regeling voor Oekraïense ontheemden.

Overige meevallers

De overige meevallers tellen op tot 26,4 miljoen euro. Dit betreft onder andere vrijval van verschillende subsidies binnen de langdurige zorg (3,2 miljoen euro), vrijval van middelen voor subsidieregelingen voor arbeidsbesparende maatregelen (2,5 miljoen euro) en lagere kosten voor GGD'en voor de COVID-19-vaccinatiecampagne (2,4 miljoen euro).

Tegenvallers
Meergebruik DigiD
De kosten voor het gebruik van DigiD vallen 4,8 miljoen hoger uit. In 2023 zijn er structureel middelen overgeheveld van BZK naar VWS voor het gebruik van DigiD in de zorg. Door het toegenomen gebruik van DigiD in de zorg zijn deze middelen niet meer toereikend.

Budgetoverschrijding IGJ
De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) heeft een tegenvaller van 4,2 miljoen euro. De IGJ zet in op een krimp van de organisatie. Dit jaar wordt de besparingsopgave niet volledig gerealiseerd.

Vertraging nieuw ICT-systeem CIZ
Door de vertraging van het nieuwe ICT-systeem bij het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) moet het oude ICT-systeem langer in gebruik blijven. De meerkosten bedragen 4 miljoen euro.

Overige tegenvallers
De overige tegenvallers tellen op tot 10,5 miljoen euro. Dit betreft onder andere hogere ICT-uitgaven bij het CAK (2,2 miljoen euro), hogere uitgaven aan beleid voor patiënt- en zorgorganisaties (1,8 miljoen euro) en hogere uitgaven aan regelingen voor Functioneel Leeftijdsontslag en Vervroegde Uittreding (1,7 miljoen euro).

Intensiveringen
ZonMw programmering
Het budget voor ZonMw wordt met 12,6 miljoen euro verhoogd ten behoeve van de financiering van bestaande onderzoeksprogrammering.

Jeugdzorg Caribisch Nederland
VWS zet 0,6 miljoen euro in om de continuïteit van jeugdzorg op Caribisch Nederland te waarborgen.

Ombuigingen
Niet indexeren SPUK stimulering sport
De Specifieke Uitkering (SPUK) stimulering sport wordt niet geïndexeerd met de ontwikkeling van lonen en prijzen. Dit betreft een ombuiging van 4,4 miljoen euro.

Niet indexeren brede SPUK
Met gemeenten zijn afspraken gemaakt om de brede Specifieke Uitkering (SPUK) niet te indexeren. Als gevolg hiervan is niet het volledig budget benodigd, waardoor in 2026 een bedrag van 5,9 miljoen euro vrijvalt.

Overige ombuigingen
De overige ombuigingen tellen op tot 2,9 miljoen euro. Er is besloten om in 2026 geen verdere uitvoering te geven aan de realisatie van een Caribische hub waardoor 2,7 miljoen euro niet tot besteding komt. De hub richt zich onder andere op het verbeteren van de pandemische paraatheid. Daarnaast zijn enkele subsidies voor oorlogsgetroffenen en herinnering Tweede Wereldoorlog niet geïndexeerd (0,2 miljoen euro).

Overboekingen met andere begrotingen
Meergebruik DigiD
De kosten voor het gebruik van DigiD vallen 4,8 miljoen hoger uit door meer gebruik van DigiD binnen de zorg. Deze extra kosten worden overgeboekt naar BZK.

SPUK IZA transformatiemiddelen
Vanuit de VWS-begroting wordt 8,5 miljoen euro terug overgeheveld naar de premiegefinancierde zorguitgaven aangezien dit budget niet langer in 2026 benodigd zal zijn. De transformatiemiddelen die via de SPUK worden gefinancierd worden dit jaar niet volledig uitgegeven. Door deze overboeking komen deze middelen ten goede aan de transformatieplannen die worden gefinancierd via de premies.

Niet-beoogde jeugdzorgkosten vanwege verblijf
Voor het verlenen van de SPUK niet-beoogde zorgkosten is in 2026 een bedrag van 60 miljoen euro vanuit het Gemeentefonds overgeheveld naar de VWS-begroting. Na beoordeling van de aanvragen over de jaren 2024 en 2025 is er een restant van 11,6 miljoen euro. Dit resterende budget wordt weer teruggeboekt naar de algemene uitkering in het Gemeentefonds.

Hervormingsagenda Jeugd
Als onderdeel van de Hervormingsagenda Jeugd zijn er middelen via een decentralisatie-uitkering (DU) voor gemeenten beschikbaar gesteld als bijdrage aan de opgave om residentiële jeugdhulp te voorkomen en verkorten. Ten behoeve van de DU 'voorkomen en verkorten open residentiële jeugdhulp' is in totaal 26,1 miljoen euro naar het gemeentefonds overgeboekt.

Meerkostenregeling Oekraïense ontheemden
Voor de decentralisatie-uitkering meerkostenregeling zorg voor Oekraïense ontheemden wordt 36,6 miljoen euro overgeheveld naar het gemeentefonds.

Overige overboekingen met andere begrotingen
De overige overboekingen van de VWS-begroting naar andere begrotingen tellen op tot per saldo 16,0 miljoen euro. Dit betreft onder andere een bijdrage voor de diensten van FMHaaglanden aan BZK (3,9 miljoen euro), de terugbetaling van tijdelijke liquiditeitssteun aan BZK (2,9 miljoen euro) en een afdracht aan het btw-compensatiefonds (1,6 miljoen euro).

Technisch
De technische mutaties bevatten enkele desalderingen binnen de VWS-begroting. De overige technische mutaties sluiten op nul.

Niet-kaderrelevant
Bijstelling Tegemoetkoming Specifieke Zorgkosten
Op basis van gegevens van de belastingdienst zijn de uitgaven 12,0 miljoen euro hoger dan eerder geraamd. Dit komt door een toenemend gebruik van de regeling.

Ontvangsten
Meevallers
Vrijval SPUK Integraal Zorgakkoord-doelen 2023
Dit betreffen de terugontvangsten van SPUK IZA 2023. Niet alle verleende middelen van SPUK IZA 2023 zijn besteed, waardoor 36,0 miljoen euro terugvloeit naar VWS.

Afrekening SPUK Covid
Door COVID-19 afrekeningen uit 2024 bij de GGD'en vloeit in totaal 19,0 miljoen euro terug naar VWS.

Ontvangsten langdurige zorg
Dit betreft de terugontvangsten van verscheidene subsidies in het kader van het Hoofdlijnenakkoord ouderenzorg (HLO) en de Toekomstagenda gehandicaptenzorg (11 miljoen euro).

Vaststelling en afrekening budgetten zorgbreed beleid
De ontvangsten vallen 9,1 miljoen euro hoger uit door de vaststelling van de bijdrage aan het CIBG en de afrekening van de subsidie aan de SBOH.

Afrekening budgetten sport
De ontvangstenraming is met 7,4 miljoen euro opwaarts bijgesteld door de vaststelling en afrekening van regelingen en subsidies binnen sport.

Overige meevallers
De overige ontvangstenmeevallers tellen op tot 6,5 miljoen euro. Dit betreft onder andere vaststellingen van de bonusregeling voor zorgmedewerkers tijdens corona (3,0 miljoen euro) en de vaststelling van de Specifieke Uitkering Versterking GGD'en (2,8 miljoen euro).

Tegenvallers
Vaststelling ontvangsten OHW
De terugontvangsten als gevolg van vaststelling op budgetten binnen Oorlogsgetroffenen en Herinnering Tweede Wereldoorlog (OHW) vallen met 1,0 miljoen euro lager uit dan verwacht.

Ontvangsten curatieve zorg
De ontvangsten curatieve zorg die samenhangen met terugvorderingen op verleende subsidies vallen 4,5 miljoen euro lager uit dan geraamd.

Technisch
De technische ontvangstenmutaties bestaan uit enkele desalderingen binnen de VWS-begroting.

Zorg

ZORG: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**110.636**
Meevallers	*– 98*
Actualisatie Wlz-uitgaven buiten kader	– 31
Actualisatie Zvw-uitgaven	– 67
Overige meevallers	0
Tegenvallers	*107*
Actualisatie Zvw-uitgaven	100
Actualisatie Wlz-uitgaven buiten kader	7
Overboekingen met andere begrotingen	*9*
SPUK IZA transformatiemiddelen	9
Stand Najaarsnota	**110.653**

ZORG: ONTVANGSTEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**6.219**
Stand Najaarsnota	**6.219**

Uitgaven
Meevallers
Actualisatie Wlz-uitgaven buiten kader
Op basis van uitvoeringsinformatie van het Zorginstituut zijn de Wlz-uitgaven geactualiseerd. Dit leidt tot – 30,7 miljoen euro aan meevallers, bestaande uit meevallers bij de beheerskosten (-29,7 miljoen euro) en bij de tandheelkundige zorg (-1,1 miljoen euro). Per saldo is er een meevaller op de Wlz-uitgaven van – 23,9 miljoen euro.

Actualisatie Zvw-uitgaven
Op basis van uitvoeringsinformatie van het Zorginstituut, CAK, Zorgverzekeraars Nederland en de Nederlandse Zorgautoriteit zijn de Zvw-uitgaven geactualiseerd. Dit leidt tot 66,9 miljoen euro aan meevallers, waaronder bij de medisch specialistische zorg (-43,6 miljoen euro), de apotheekzorg (-15,1 miljoen euro) en de zorg voor zintuigelijk gehandicapten (-8,3 miljoen euro). Per saldo is er een tegenvaller op de Zvw-uitgaven van 32,8 miljoen euro.

Overige meevallers
Deze post bestaat uit een vrijval van resterend budget.

Tegenvallers
Actualisatie Wlz-uitgaven buiten kader
Op basis van uitvoeringsinformatie van het Zorginstituut zijn de Wlz-uitgaven geactualiseerd. Dit leidt tot 6,8 miljoen euro aan tegenvallers, bestaande uit tegenvallers bij de uitgaven voor hulpmiddelen (6,0 miljoen euro) en medisch specialistische zorg in de Wlz (0,9 miljoen euro). Per saldo is er een meevaller op de Wlz-uitgaven van – 23,9 miljoen euro.

Actualisatie Zvw-uitgaven
Op basis van uitvoeringsinformatie van het Zorginstituut, CAK, Zorgverzekeraars Nederland en de Nederlandse Zorgautoriteit zijn de Zvw-uitgaven geactualiseerd. Dit leidt tot 99,7 miljoen euro aan tegenvallers, waaronder bij de huisartsenzorg (22,6 miljoen euro), de geestelijke gezondheidszorg (21,3 miljoen euro) en de hulpmiddelen (10,2 miljoen euro). Per saldo is er een tegenvaller op de Zvw-uitgaven van 32,8 miljoen euro.

Overboekingen met andere begrotingen
SPUK IZA transformatiemiddelen
Vanuit de VWS-begroting wordt 8,5 miljoen euro terug overgeheveld naar de premiegefinancierde zorguitgaven aangezien dit budget niet langer in 2026 benodigd zal zijn. De transformatiemiddelen die via de SPUK worden gefinancierd worden dit jaar niet volledig uitgegeven. Door deze overboeking komen deze middelen ten goede aan de transformatieplannen die worden gefinancierd via de premies.

Ontvangsten
Er zijn sinds de Miljoenennota geen wijzigingen op de ontvangsten.

Gemeentefonds en Provinciefonds (inclusief accres)

Gemeentefonds

GEMEENTEFONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**48.316**
Overboekingen met andere begrotingen	*167*
DU meerkosten Oekraïne sociaal domein	37
DU voorkomen en verkorten open residentiële jeugdhulp	26
DU faciliteitenbesluit opvangcentra	20
DU uitvoeringskosten Nij Begun	13
AU compensatieregeling niet-beoogde kosten jeugdzorg	12
DU Ipo meerjarige regeling aardbevingsgebied Groningen	11
DU aanvullende ondersteuning lokale energiehulp	10
Overige overboekingen met andere begrotingen	40
Technisch	*0*
Technisch	0
Stand Najaarsnota	**48.483**

Uitgaven

Overboekingen met andere begrotingen

Decentralisatie-uitkering meerkosten Oekraïne sociaal domein

Er wordt 37 miljoen euro overgeboekt van de begroting van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) naar het gemeentefonds. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015), de Jeugdwet en de Wet publieke gezondheid voor de uitvoering van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg voor Oekraïense ontheemden ligt bij gemeenten. De extra kosten die gemeenten hiervoor maken worden gecompenseerd.

Decentralisatie-uitkering voorkomen en verkorten open residentiële jeugdhulp

Er wordt 26 miljoen euro overgeboekt van de begroting van VWS naar het gemeentefonds. Via deze decentralisatie-uitkering ontvangen gemeenten middelen om residentiële jeugdhulp te voorkomen en te verkorten, onder meer door ambulante hulp, pleegzorg en gezinshuizen te versterken.

Decentralisatie-uitkering faciliteitenbesluit opvangcentra

Er wordt 20 miljoen euro overgeboekt van de begroting van Asiel en Migratie naar het gemeentefonds. Vanaf 1 juli 2025 is de juridische grondslag voor deze uitkering gelegen in de Financiële-verhoudingswet. Gemeenten die een opvangcentrum voor asielzoekers faciliteren ontvangen middelen voor werkzaamheden in en voor de opvangcentra, maar ook voor noodopvang, onderwijshuisvestingskosten en voorlichtingskosten. Tevens ontvangen zij aanvullende bekostiging voor het faciliteren van asielopvang waarvoor niet vanuit een andere regeling wordt voorzien.

Decentralisatie-uitkering uitvoeringskosten Nij Begun
Er wordt 13 miljoen euro overgeboekt van de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) naar het gemeentefonds. In het kader van Nij Begun maakt een deel van de gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe in 2026 uitvoeringskosten voor het verder uitwerken van de maatregelen.

Algemene uitkering compensatieregeling niet-beoogde kosten jeugdzorg
Er wordt 12 miljoen euro overgeboekt van de begroting van VWS naar het gemeentefonds. Ten behoeve van de specifieke uitkering 'Niet-beoogde jeugdzorgkosten vanwege verblijf' is in het voorjaar van 2026 een bedrag van 60 miljoen euro beschikbaar gesteld op de begroting van het ministerie van VWS. Deze middelen waren afkomstig uit de algemene uitkering van het gemeentefonds en de integratie-uitkering Voogdij 18+. Na beoordeling van de aanvragen over de jaren 2024 en 2025 resteert een bedrag van circa 12 miljoen euro. Dit resterende budget vloeit terug naar de algemene uitkering van het gemeentefonds.

Decentralisatie-uitkering Ipo meerjarige regeling aardbevingsgebied Groningen
Er wordt via een decentralisatie-uitkering 11 miljoen euro overgeboekt van de BZK-begroting naar het gemeentefonds. Voor de Meerjarige regeling aardbevingsgebied Groningen 2024-2030 wordt hiermee het budget voor de regeling geïndexeerd.

Decentralisatie-uitkering aanvullende ondersteuning lokale energiehulp
Er wordt via een decentralisatie-uitkering 10 miljoen euro overgeboekt van de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) naar het gemeentefonds, zodat gemeenten aanvullende ondersteuning kunnen bieden aan huishoudens die een aanvraag hebben gedaan bij het Noodfonds Energie.

Overige overboekingen met andere begrotingen
Naast de hiervoor genoemde overboekingen zijn er diverse overboekingen vanuit andere begrotingshoofdstukken naar de begroting van het gemeentefonds. Het gaat in totaal om 40 miljoen euro in 2026. Dit betreft onder andere een overboeking vanaf de begroting van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) voor de isolatieaanpak Nij Begun van 5 miljoen euro en de overboeking aangaande gebiedsgerichte leeraanpak funderingsproblematiek van 3 miljoen euro. Verder betreft het een overboeking van de begroting van SZW van 4 miljoen euro voor het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van asielzoekers en statushouders.

Technisch
Dit betreft een specifieke herschikking voor de decentralisatie-uitkering Almere, die per saldo budgetneutraal is.

Provinciefonds

PROVINCIEFONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**4.299**
Overboekingen met andere begrotingen	*275*
DU Economische Agenda Groningen	99
DU regionaal ov-studentenreisproduct	86
DU decentraal spoor	31
DU natuurherstelprojecten	21
Overige overboekingen met andere begrotingen	39
Stand Najaarsnota	**4.574**

Uitgaven

Overboekingen met andere begrotingen

Decentralisatie-uitkering Economische Agenda Groningen

Er wordt 99 miljoen euro overgeboekt van de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) naar het provinciefonds. Hiermee wordt de uitvoering van de Economische Agenda Groningen verder ondersteund.

Decentralisatie-uitkering regionaal ov-studentenreisproduct

Er wordt 86 miljoen euro overgeboekt van de begroting van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) naar het provinciefonds. Hiermee worden provincies, vervoerregio's en ov-concessiehouders gecompenseerd voor het wegvallen van inkomsten als gevolg van de herijking van de vergoeding voor het studentenreisproduct.

Decentralisatie-uitkering decentraal spoor

Er wordt 31 miljoen euro overgeboekt van de begroting van IenW naar het provinciefonds. De provincies Utrecht, Limburg, Overijssel en Drenthe ontvangen een decentralisatie-uitkering voor de dekking van het exploitatie- of beheertekort van een aantal decentrale spoor- en tramdiensten.

Decentralisatie-uitkering natuurherstelprojecten

Er wordt 21 miljoen euro overgeboekt van de begroting van Landbouw Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) naar het provinciefonds voor natuurherstel. De provincie Drenthe zal het natuurherstel in Natura 2000-gebied Bargerveen versnellen en versterken. In Overijssel gaat het om de Weerribben en in Noord-Holland om een project in de Westzaanpolder.

Overige overboekingen met andere begrotingen

Naast de hiervoor genoemde overboekingen zijn er diverse overboekingen vanuit andere begrotingshoofdstukken naar het provinciefonds. Het gaat in totaal om 39 miljoen euro in 2026 die middels een decentralisatie-uitkering aan medeoverheden worden verstrekt. Dit betreft onder andere twee overboekingen van de begroting van LVVN voor doorontwikkeling en uitvoering van de gebiedsofferte Noord-Holland en de uitbreiding van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer van respectievelijk 8 miljoen euro en 6 miljoen euro en een overboeking van BZK voor de uitvoeringskosten van Nij Begun van 4 miljoen euro.

Accres Gemeentefonds

ACCRES GEMEENTEFONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**0**
Stand Najaarsnota	**0**

Uitgaven
Er zijn sinds de Miljoenennota geen wijzigingen in de uitgaven.

Accres Provinciefonds

ACCRES PROVINCIEFONDS: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**0**
Stand Najaarsnota	**0**

Uitgaven
Er zijn sinds de Miljoenennota geen wijzigingen in de uitgaven.

Prijsbijstelling

PRIJSBIJSTELLING: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**0**
Stand Najaarsnota	**0**

Uitgaven
Er zijn sinds de Miljoenennota geen wijzigingen in de uitgaven.

Arbeidsvoorwaarden

ARBEIDSVOORWAARDEN: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**0**
Stand Najaarsnota	**0**

Uitgaven
Er zijn sinds de Miljoenennota geen wijzigingen in de uitgaven.

Aanvullende Post

AANVULLENDE POST: UITGAVEN	
In miljoenen euro	2026
Stand Miljoenennota	**– 5.271**
Meevallers	*– 102*
Meevallers	– 102
Overboekingen Aanvullende Post	*– 1*
Overboekingen Aanvullende Post	– 1
In=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting	*558*
Invulling in=uittaakstelling	558
Stand Najaarsnota	**– 4.818**

Uitgaven

Meevallers

Op de Aanvullende Post is 102 miljoen euro aan onderuitputting. Dit betreft grotendeels de Traditioneel Eigen Middelen (TEM) van circa 72 miljoen euro die niet meer benodigd zijn en daarom vrijvallen ten gunste van het generale beeld.

Overboekingen Aanvullende Post

Dit betreft enkele kleine overboekingen.

In=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting
Invulling in=uittaakstelling

De in=uittaakstelling wordt bij de Najaarsnota met circa 0,6 miljard euro ingevuld. Hiermee blijft er nog circa 4,8 miljard euro over aan openstaande in=uittaakstelling en aanvullende onderuitputting die bij het Financieel Jaarverslag van het Rijk nog moet worden ingevuld. Het bedrag dat aan het eind van het jaar niet ingevuld wordt, leidt tot een saldoverslechtering in 2026.

Bijlage 3: Volledige belasting- en premieontvangsten

Tabel 2 Raming belastingen en premies op EMU-basis (in miljoenen euro)			
	MN2027	NJN2026	Verschil
Indirecte belastingen	**130.289**	**130.695**	**406**
Invoerrechten	5.679	5.841	162
Omzetbelasting	88.954	88.954	0
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1.436	1.316	– 120
Accijnzen	11.056	11.162	106
- Accijns van lichte olie	4.506	4.560	54
- Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	3.107	3.107	0
- Tabaksaccijns	2.340	2.379	40
- Alcoholaccijns	359	382	22
- Bieraccijns	421	421	0
- Wijnaccijns	322	312	– 10
Overdrachtsbelasting	5.087	5.087	0
Assurantiebelasting	4.439	4.439	0
Motorrijtuigenbelasting	5.428	5.590	162
Belastingen op een milieugrondslag	6.901	6.979	78
- Afvalstoffenbelasting	278	288	10
- Energiebelasting	5.339	5.389	50
- Waterbelasting	441	441	0
- Brandstoffenheffingen	0	0	0
- Vliegbelasting	769	792	24
- Kolenbelasting	1	1	0
- CO2-heffing glastuinbouw	72	68	– 5
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken e.a.	634	634	0
Belasting op zware motorrijtuigen	60	60	0
Inframarginale heffing	0	0	0
Solidariteitsbijdrage	0	0	0
Bankbelasting	617	634	17
Directe belastingen	**175.402**	**175.658**	**255**
Inkomstenbelasting	16.124	16.869	744
Loonbelasting	97.333	97.333	0
Dividendbelasting	6.487	5.114	– 1.373
Kansspelbelasting	1.217	1.217	0
Minimumbelasting	60	460	400
Vennootschapsbelasting	49.756	50.240	484
Bronbelasting op rente en royalty's	79	79	0
Schenk- en erfbelasting	4.346	4.346	0
Caribisch Nederland	250	250	0
Overige belastingontvangsten	0	0	0
Totaal belastingen	**305.941**	**306.602**	**661**
Premies volksverzekeringen	42.557	42.759	202
Premies werknemersverzekeringen	105.213	104.913	– 300
waarvan zorgpremies	60.850	60.850	0
Totaal belasting- en premieontvangsten op EMU-basis	**453.711**	**454.274**	**563**

Tabel 3 Raming belastingen en premies op kasbasis (in miljoenen euro)			
	MN2027	NJN2026	Verschil
Indirecte belastingen	**130.466**	**130.806**	**340**
Invoerrechten	5.619	5.769	150
Omzetbelasting	89.081	89.081	0
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	1.479	1.299	– 180
Accijnzen	11.183	11.280	97
- Accijns van lichte olie	4.540	4.590	50
- Accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie	3.145	3.145	0
- Tabaksaccijns	2.377	2.413	36
- Alcoholaccijns	372	392	20
- Bieraccijns	425	425	0
- Wijnaccijns	324	315	– 9
Overdrachtsbelasting	5.102	5.102	0
Assurantiebelasting	4.397	4.397	0
Motorrijtuigenbelasting	5.429	5.579	150
Belastingen op een milieugrondslag	6.849	6.925	76
- Afvalstoffenbelasting	280	289	9
- Energiebelasting	5.360	5.407	47
- Waterbelasting	435	435	0
- Brandstoffenheffingen	0	0	0
- Vliegbelasting	773	793	20
- Kolenbelasting	1	1	0
- CO2-heffing glastuinbouw	0	0	0
Verbruiksbelasting van alcoholvrije dranken e.a.	630	630	0
Belasting op zware motorrijtuigen	80	80	0
Inframarginale heffing	0	30	30
Solidariteitsbijdrage	0	– 15	– 15
Bankbelasting	617	634	17
Directe belastingen en premies volksverzekeringen	**168.138**	**172.301**	**4.163**
Inkomstenbelasting	8.795	12.779	3.984
Loonbelasting	97.349	97.349	0
Dividendbelasting	6.442	5.784	– 658
Kansspelbelasting	1.198	1.198	0
Vennootschapsbelasting	49.855	50.339	484
Minimumbelasting	60	428	368
Bronbelasting op rente en royalty's	93	93	0
Schenk- en erfbelasting	4.346	4.346	0
Caribisch Nederland	228	228	0
Overige belastingontvangsten	0	0	0
Totaal belastingen op kasbasis	**298.832**	**303.335**	**4.503**
Premies volksverzekeringen	46.060	44.822	– 1.238
Premies werknemersverzekeringen	105.213	104.913	– 300
Aansluiting naar EMU (KTV)	3.607	1.204	– 2.402
Totaal belasting- en premieontvangsten op EMU-basis	**453.711**	**454.274**	**563**